

עיריית יבנה

קריית חינוך ע"ש גינסבורג

האורן 20 יבנה | טל. 08-9437106 | פקס. 08-9427701
מייל. ginsburg20@gmail.com

קריית חינוך ע"ש
גינסבורג

חוברת עבודה בתנ"ך

מלווה תהליך למידה

שכבת ז' – שמי :

מהדורה פנימית בלבד, שנה"ל תשפ"ה, 2024-2025 ©

הספרים הנלמדים :

א. ספר שמואל א'

ב. ספר שמואל ב'

ג. מגילת אסתר

מהדורה רביעית, פנימית, לא להפצה מחוץ לביה"ס, 06.2024

עריכה, כתיבה וסיכום : חיים אריה כהנא, עמית פרזורוב ©

יעוץ פדגוגי : ד"ר ענת שחר ברבי

תוכן העניינים

4	מבוא.....
5	תכנית ודרישות הלימודים
7	מבוא למקרא
15	מושגים מקראיים.....
16	ציר הזמן
20	הקדמה לספרי שמואל
22	שמואל א'
24	הערכה חלופית
42	שמואל ב'
53	מגילת אסתר

מבוא

תלמידים יקרים,

חוברת זו שלפניכם, עובדה במיוחד עבורכם, בכדי ללוות את תהליך הלמידה, לא רק לאורך שיעורי התנ"ך אלא גם לקראת תהליכי ההערכה השונים: מבחנים, מבדקים והעבודה בהערכה חלופית.

עליכם לעקוב אחר הוראות המורה, ולבצע את המטלות בעיון רב, כדי להבין ולהשכיל בפרקי התנ"ך הנלמדים. שנה זו היא שנה חשובה ביותר שכן היא שנת מעבר בין היסודי לחט"ב ולימודי התנ"ך מעניקים לכם כלים להתמודדות בהמשך גם עם שאלות הבגרות ברמה הגבוהה ביותר.

פיתוח החשיבה העצמאית והביקורתית היא אבן יסוד בפדגוגיה החדשנית הקוראת לגמישות מחשבתית ויצירתיות בונה.

ביצוע המטלות באופן אישי יענה על הדרך בה אתם הולכים.

אנו צוות התנ"ך בחט"ב, עומדים לרשותכם בכל עזרה נדרשת בהבנה ובלמידה.

בהצלחה מאיתנו,

צוות התנ"ך – שכבת ז'

תכנית ודרישות הלימודים

תכנית הלימודים

מטרות/ נושא יחידת ההוראה	מושגים עיקריים
מבוא ומיומנויות למידה	שמות התנ"ך, התמצאות בתנ"ך, הקאנון, תקופות במקרא, ספרים חיצוניים, מחברי המקרא, חשיבות לימוד התנ"ך בימינו
שמואל א' - מבוא	ספר שמואל על רצף הזמן
שמואל א', פרק א'	נביא נולד
הערכה חלופית עבודה יצירתית – ספר שמואל	עבודת יצירה על הפרק, על פי ההנחיות + רפלקציה
שמואל א', פרק ח'	משפט המלך
שמואל א', פרק ט'	שאל הולך לחפש את אתונות אביו : שאל המלך
שמואל א', פרק ט"ו	הקרע בין שמואל לשאול
שמואל א', פרק ט"ז	המלכת דוד
שמואל א', פרק י"ז	מלחמת דוד בגוליית
שמואל א', פרק י"ח	קנאת שאול בדוד
שמואל ב', פרק א'	מות שאול וקינת דוד
שמואל ב', פרק ה'	המלכת דוד על כל ישראל כיבוש ירושלים מידי היבוסיים הרחבת משפחת המלוכה
שמואל ב', פרק ו'	דוד מעלה את ארון ה' לירושלים
שמואל ב', פרק ז'	דוד פונה לנתן הנביא בבקשה לבנות בית לה', וסירוב ה' לבקשתו של דוד
מגילת אסתר	פרקים א'-ו'

דרישות הלימודים

- א. ספר תנ"ך מלא, ללא פירושים בהוצאת קורן – המעלות (בלבד), בגודל בינוני ומעלה.
כל תלמידה מחויב שיהיה לו ספר תנ"ך בכל שיעור. ספר התנ"ך ילווה אתכם עד הבגרות בתיכון
← יש לרשום שם מלא וכיתה על התנ"ך !
- ב. מחברת או קלסר למקצוע התנ"ך.
ג. חוברת מלווה תהליך למידה (עם שם מלא).
ד. נוכחות מלאה בשיעורים וביצוע המטלות בחוברת לפי הוראת המורה המלמד.
ה. חזרה על הנלמד לפני כל אירוע הערכה.
ו. הגשת הערכה החלופית בזמן.

בהצלחה !

תוכנית הערכה שנתית:

<u>מחצית ב</u>		<u>מחצית א</u>	
25%	בחנים	15%	מבדק מבוא למקרא
20%	סמינר סיפורי התורה	20%	סמינר ספר יונה
		30%	הערכה חלופית
45%	מבחן	25%	מבדק שמואל א'
10%	תלמידאות	10%	תלמידאות

מבוא למקרא

א. מהו התנ"ך?

ראשי התיבות של השם "תנ"ך": תורה נביאים וכתובים.
התנ"ך הוא "ספר הספרים" המקודש של עם ישראל, הוא המקור לתולדותיו, דתו, מצוותיו ותרבותו. ספר זה הוא הבסיס לקיומו של העם היהודי והבסיס לזכותו על ארץ ישראל.

ב. כיצד מכונה התנ"ך?

התנ"ך: שמותיו וכינויו

1. תנ"ך – השם מבוסס על צירופם של ראשי התיבות של חלקי הספר: תורה, נביאים, כתובים.
2. מקרא – על שום שקוראים בו בשבתות, חגים ומועדים שונים.
3. כתבי הקודש – שם זה בא להבדיל כתבים (ספרים) אלו מבין כתבי החול שבהם ניתן לקרוא בכל זמן ומקום.
4. תורה – על שמו של החלק הראשון, המפורסם והידוע מבין שלושת חלקיו של הספר (תורה, נביאים, כתובים).
5. ספר הספרים – השם מציין את ההערכה הרבה שרוכשים לספר. משום שהוא נחשב לספר החשוב והנעלה שבספרים.
6. כ"ד הספרים – השם מבליט את העובדה שהספר אינו ספר אחד אלא קבוצה של כ"ד ספרים נפרדים.

ג. מהם קבצי התנ"ך?

התנ"ך כולל בתוכו קובץ של יצירות שנתחברו בידי אנשים רבים, בעיקר בתקופת בית ראשון. היצירות כונסו יחד וקודשו במאה הראשונה לספירה. פעולת כינוס הספרים וקידושם נקראת "קנוניזציה". לאחר תהליך קידוש הספרים לא ניתן להוסיף עליהם ואין לגרוע מהם.
הסיפור המקראי הוא בעיקר סיפור היסטורי מנקודת מבט דתית מפני שהשגחה האלוהית מכוונת את האירועים. לא כל החיבורים שנכתבו באותה תקופה נמצאים בספר התנ"ך משיקולים שונים של העורכים.
הספרים שלא נמצא להם מקום בתנ"ך נכללים בספרים הנקראים "ספרים חיצוניים", לדוגמא: משלי "בן סירא", ספר "חשמונאים" – מקבים".

ד. שמם של 24 כתבי הקודש:

- חמשת חומשי התורה: בראשית, שמות, ויקרא, במדבר, דברים.
- ספרי הנביאים: ראשונים: יהושע, שופטים, שמואל, מלכים.
אחרונים: ישעיהו וירמיהו, יחזקאל ותרי עשר (הכולל בתוכו שניים עשר ספרים קצרים).
- ספרי הכתובים: תהילים, משלי, איוב, דניאל עזרא ונחמיה, דברי הימים. מגילות רות, אסתר, איכה, קהלת ושיר השירים.

ה. כיצד מחולק התנ"ך?

כל ספרי התנ"ך מחולקים לפרקים ולפסוקים. ספרי התורה מחולקים גם לפרשות. החלוקה של ספרי התורה לפסוקים ולפרשות היא חלוקה יהודית מקורית. לא כן החלוקה לפרקים. זוהי חלוקה נוצרית שנעשתה תחילה בידי המעתיקים הנוצרים של תרגום התורה ליוונית וללטינית. החלוקה הסופית לפרקים נעשתה בידי כומר קתולי מאנגליה. הוא קבע בשנת 1205 את החלוקה לפרקים המקובלת עד היום. בשנת 1516 יצא לאור בוונציה שבאיטליה התנ"ך העברי הראשון עם החלוקה לפרקים, ממנו התפשטה השיטה לכל דפוס התנ"ך. לא תמיד מתאימה החלוקה לפרקים לתוכן, לפעמים היא אף מנוגדת לנוסח המסורה (הנוסח המקובל ביותר היום). למרות זאת נאלצו היהודים לקבל את חלוקת הפרקים הנוצרית, וזאת מכיוון שבתקופות שונות כפו השלטונות על היהודים ויכוחים עם אנשי דת נוצרים, שציטטו מובאות מן התנ"ך על-פי אותה החלוקה לפרקים. מדי שבת קוראים בבית הכנסת פרשה אחת מהתורה הנקראת "פרשת השבוע", ולאחריה קוראים פרק מנביאים הנקרא "הפטרה".

פעילות 1:

1. תנ"ך – אלו ראשי תיבות של: _____
2. התורה כוללת על פי הסדר את הספרים: _____, _____, _____, _____
3. הקובץ נביאים נחלק לשני חלקים עיקריים: _____ ו _____
4. הקובץ תרי עשר נמצא בקובץ _____ והוא כולל את הספרים: _____
5. חלוקת התנ"ך לפרקים היא חלוקה _____
חלוקת התורה לפסוקים ולפרשות היא חלוקה _____

פעילות 2:

אנו סופרים כ"ד (24) ספרים בתנ"ך מכיוון שיש מספר ספרים בתוכו הנחשבים ספר אחד!

השלימו - הספרים הנחשבים לספר אחד:

1. ספר _____ בקובץ נביאים ראשונים.
2. ספר _____ בקובץ נביאים ראשונים.
3. ספר _____ בקובץ נביאים אחרונים.
4. ספר _____ בקובץ כתובים.
5. ספר _____ בקובץ כתובים.

פעילות 3:

מלאו את רשימת הספרים עפ"י הסדר בתנ"ך:

קובץ תורה:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

קובץ נביאים (ראשונים ואחרונים):

_____ .10	_____ .6
_____ .11	_____ .7
_____ .12	_____ .8
_____ .13	_____ .9

קובץ כתובים:

_____ .20 מגילת	_____ .14
_____ .21 מגילת	אמ"ת _____ .15
_____ .22	_____ .16
_____ .23	_____ .17 מגילת
_____ .24	_____ .18 מגילת
	_____ .19 מגילת

ו. קבצי התנ"ך

בספר התנ"ך שלושה קבצים, כעת נבחן כל אחד מהם:

קובץ תורה

קובץ תורה מכיל בתוכו חמישה ספרים הנקראים גם "חמישה חומשי תורה". שמו של כל אחד מספרי התורה נקבע על פי המילה הראשונה או אחת המילים בפסוק הראשון של אותו חומש.

קובץ תורה כולל בתוכו סיפורים המתארים את:

בריאת העולם, תולדות אבותינו: אברהם יצחק ויעקב, שעבוד מצרים והנדידה במדבר. בנוסף משובצים בחומשים גם קטעי שירה (לדוגמא: שירת הים) ואוספי חוקים (לדוגמא: חוקי פסח). **ספר ויקרא** יוצא דופן בין שאר החומשים: כמעט כל הפרקים בו כוללים חוקים. קובץ תורה הוא קובץ הספרים הראשון שנחתם והתקדש ועבר קנוניזציה.

קובץ נביאים

בקובץ נביאים מופיעים דבריהם וקורותיהם של הנביאים שליחי ה'. קובץ נביאים מחולק לשני חלקים: נביאים ראשונים ונביאים אחרונים.

נביאים ראשונים:

בחלק זה כלולים ארבעה ספרים המתארים את:

אירועי כיבוש הארץ.

ההתנחלות ותקופת השופטים.

מלכות שאול דוד ושלמה, ימי ממלכת ישראל המאוחדת.

פילוג הממלכה לממלכות יהודה וישראל.

חורבן ישראל ויהודה.

גלות אשור וגלות בבל.

בסיפורים משולבות גם נבואות של נביאי התקופה (שמואל, נתן, אליהו ועוד), נבואות אלו

לא קובצו בספר נפרד והן "מפוזרות" בין הספרים.

נביאים אחרונים:

בחלק זה כלולים ארבעה ספרים. כל ספר נקרא על שם הנביא המנבא בספר. ספרים אלו כוללים את דבריהם של הנביאים.

הספר האחרון בקובץ הוא ספר תרי עשר, ספר הבנוי משניים עשר ספרים קצרים. ספר זה הכולל בתוכו את דבריהם של שניים עשר נביאים.

הספר הקצר ביותר בתנ"ך מצוי בתרי עשר, הוא כולל בתוכו פרק אחד בלבד ושמו:

קובץ כתובים

קובץ כתובים הוא חלקו השלישי והאחרון של התנ"ך. שמו הוא קיצורו של השם "כתובים אחרים". קובץ כתובים כולל בתוכו שלוש קבוצות ספרים:

ספרי אמ"ת: תהילים, משלי, איוב.

חמש מגילות: שיר השירים, רות, איכה, קהלת, אסתר. (המגילות מסודרות בתנ"ך עפ"י סדר קריאתן בחגים).

שם המגילה	חודש עברי	מועד:
שיר השירים	ניסן	החג בו קוראים את המגילה
רות	סיון	פסח
איכה	אב	שבועות
קהלת	תשרי	ט' באב
אסתר	אדר	סוכות
		פורים

מדוע פותחים בחג הפסח דווקא?

חג הפסח נחשב בתנ"ך לחג הראשון בשנה העברית. חודש ניסן, בו נחוג חג הפסח, הוא חודש היציאה ממצרים, נקרא גם "ראש החודשים".

ועוד שלושה ספרים שלא נחשבים כקבוצה מיוחדת: דניאל, עזרא ונחמיה, ודברי הימים.

קובץ כתובים כולל בתוכו סוגים ספרותיים שונים (ז'אנרים שונים) כמו סיפורים, מזמורים, דברי חכמה, קינה ועוד.

שם הספר	סוג ספרותי
תהילים	מזמורים
משלי	דברי חכמה
איוב	דברי חכמה
שה"ש	מחזה שירי
רות	סיפור
איכה	קינה (שיר אבל)
קהלת	דברי חכמה
אסתר	סיפור
דניאל	נבואה
עזרא ונחמיה	היסטוריה
דברי הימים	היסטוריה

ז. 'מראה מקום' בתנ"ך

ספר התנ"ך נחלק לשלוש חטיבות: **תורה, נביאים, כתובים**.
בכל חטיבה מספר ספרים.
לכל ספר יש שם משלו. **שם הספר** נקבע על פי המילה הראשונה
(או אחת מן המילים הראשונות שבספר) שבו, או על שמה של
דמות מרכזית המופיעה בספר. **שם הספר** נרשם בראש
העמודים בחלק החיצוני של הספר (ימין בעמוד הימני, שמאל
בעמוד השמאלי).

כל ספר בתנ"ך מתחלק ל**פרקים**. מספר הפרקים שונה מספר
לספר. הספר הגדול ביותר הוא בן ק"ג פרקים (סי' "תהילים")
והקטן ביותר הוא בן פרק אחד ("עובדיה").
הפרקים מסומנים על ידי אותיות גדולות ליד תחילת הפרק,
בצד החיצוני של הדף, ובראש העמוד.
בראש העמוד הם מופיעים בצד הפנימי של הדף.

פעילות 4 :

- דפדפו בספר התנ"ך ומצא את שמות חמשת הספרים הראשונים.

- בכל ספר כתבו את המילה הראשונה בפרק ג'.

1. ספר _____ . פרק ג' _____ .
2. ספר _____ . פרק ג' _____ .
3. ספר _____ . פרק ג' _____ .
4. ספר _____ . פרק ג' _____ .
5. ספר _____ . פרק ג' _____ .

הפרקים מתחלקים ל**פסוקים**.
הפסוקים מסומנים לרוב באותיות קטנות בצד הדף.
בחלק מספרי התנ"ך הפסוקים מסומנים במספרים, אבל בד"כ הם
מסומנים באותיות המקבילות למספרים (גימטרייה).
סיומו של פסוק מסומן ב**נקודתיים** - :
מספר הפסוק מציין את הפסוק שהחל לאחר ה**נקודתיים** (: בשורה
בה מופיע המספר.
הפסוק יסתיים ב**נקודותים** הבאות.

- פתחו את ספר 'ויקרא' פרק א' וציינו את המילה הראשונה והאחרונה בחמשת הפסוקים הראשונים:

1. פסוק א' – מילה ראשונה _____ מילה אחרונה _____
2. פסוק ב' – מילה ראשונה _____ מילה אחרונה _____
3. פסוק ג' – מילה ראשונה _____ מילה אחרונה _____
4. פסוק ד' – מילה ראשונה _____ מילה אחרונה _____
5. פסוק ה' – מילה ראשונה _____ מילה אחרונה _____

- מצאו את המקומות הבאים:

1. 'דברים' פרק י"א, פסוק כ"ו:
מילה ראשונה _____ מילה אחרונה _____
2. 'עמוס' פרק ג', פסוק ח':
מילה ראשונה _____ מילה אחרונה _____
3. 'ויקרא' פרק כ"א, פסוק י"ג:
(שימו לב: במקום זה יש שני פסוקים באותה שורה. פירוש הדבר שיש פסוק המתחיל ומסתיים באותה שורה. הפסוק השני מתחיל אחריו)
מילה ראשונה _____ מילה אחרונה _____
4. 'איכה' פרק ד, פסוק כ"ב:
מילה ראשונה _____ מילה אחרונה _____
5. 'דברים' פרק ב', פסוק ל"ג:
מילה ראשונה _____ מילה אחרונה _____

פעילות 5:

התמצאות בתנ"ך

א. היעזרו בספר התנ"ך וזהו את שמות הספרים:

1. אני הספר הראשון במקרא _____
2. אני הספר השלישי בנביאים ראשונים _____
3. אני הספר האחרון במקרא _____
4. אני הספר השלישי בתרי עשר _____
5. אני הספר השני בספרי אמ"ת _____
6. אני המגילה האחרונה _____
7. אני נמצא בין ישעיה ליחזקאל _____
8. אני ספר החוקים היחיד המצוי בקובץ תורה _____
9. אני החומש האחרון _____
10. אני הספר הראשון בנביאים אחרונים _____

ב. מצאו את הספרים הבאים – ורשמו את מספר הפרקים:

1. כמה פרקים בספר עמוס? _____
2. כמה פרקים בספר בראשית? _____
3. כמה פרקים בספר יחזקאל? _____
4. כמה פרקים בספר ישעיה? _____
5. כמה פרקים במגילת רות? _____
6. כמה פרקים בספר תהילים? _____

ג. מצאו את הפרקים ורשמו את מספר הפסוקים:

1. מספר הפסוקים בספר במדבר פרק ט' – _____
2. מספר הפסוקים בספר שמות פרק כא' – _____
3. מספר הפסוקים בספר הושע פרק יד' – _____
4. מספר הפסוקים בספר ירמיה פרק טז' – _____
5. מספר הפסוקים בספר משלי פרק כו' – _____

ד. מצאו את המילים הבאות בפסוקים הבאים:

הפרידו בין האות הראשונה של כל מילה לשאר האותיות, השלימו את הטבלה ורשמו למטה

את המילה שהתקבלה:

האות הראשונה של המילה	המילה בפסוק	הפסוק
		1. שמואל א', פרק א', פס' כ"ד מילה 5
		2. ישעיהו, פרק ז', פס' כ"ג, מילה 3
		3. יחזקאל, פרק ל"ג, פס' י"ב, מילה 8
		4. במדבר, פרק ט"ו, פס' ט"ו, מילה 4
		5. ירמיה, פרק מ"ט, פס' ג', מילה 2
		6. שופטים, פרק ט', פס' י"א, מילה 3

המילה שהתקבלה מצירוף האותיות:

--	--	--	--	--	--

טעמי המקרא – סימני הפיסוק

כללים לגבי האתנחתא:

יכולה להופיע רק פעם אחת בפסוק.

מחלקת את הפסוק לשני חלקים – שתי צלעות.

מחלקת את הפסוק לשני חלקים רעיוניים כמו:

סיבה ותוצאה, בעיה ופירוט, אם...אז..., תקבולת, השוואה בין... ל....

מושגים מקראיים

קנוניזציה – קנון = ספרות קודש. בחירת 24 הספרים וקידושם. כל הספרים שנמצאו או נכתבו לאחר הקנוניזציה נקראים ספרים חיצוניים.

כתיב וקריא – מלים ארמיות שפירושן בעברית כתוב וקרא. בעלי המשורה לא העזו לתקן את הטקסט, גם כשהיה ברור שהמילה משובשת, הם השאירו את המילה ככתבה והאירו בצד כיצד יש לקוראה. צורת המילה הכתובה נקרא כתיב, אופן קריאתה נקרא קריא.

תיקון סופרים – בשמונה עשרה מקומות שהיה בהם חשש של גנאי לה', תיקנו הסופרים במכוון את הכתוב. לדוגמא: בראשית י"ח 22 "ואברהם עודנו עומד לפני ה'" במקום ה' עודנו עומד לפני אברהם. **תרגום השבעים** – תרגום של המקרא ליוונית, התרגום הקדום ביותר של המקרא לשפה המצוי בדינו. כפי הנראה רובו של התרגום נעשה באלכסנדריה שבמצרים במאה ה-3 לפני הספירה. תרגום זה היה מקובל על אבות הכנסייה הנוצרית.

מטאפורה – צירוף של שתי מילים מתוך תחומי חיים שונים, ללא כ' הדימוי. למשל: לב הים. **דימוי** – הדימוי, לעומת המטאפורה, מעביר רק חלק מן התכונות, ומבוסס על השוואה בין שני דברים, תוך שימוש ב- כ' הדמיון או במילים של דימוי: כמו, כך, כן, כאילו.

מדרש שם – "סיפור" או מעשה שמטרתו להסביר שם מסוים, של אדם או של מקום. בדרך כלל יש קרבת צליל או קרבת שורש בין השם לבין המדרש המסביר אותו, והמדרש מתמקד באירוע שקרה או עתיד לקרות לבעל השם. שמו של משה מוסבר: "וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מֹשֶׁה וַתֹּאמֶר כִּי מִן הַיְמִים מְשִׁיתֵהוּ". **מילה מנחה** – מילה או שורש מילה החוזרים מספר פעמים בטקסט ורומזים על משמעות או רעיון מרכזי בסיפור.

מילה יחידאית – הנקראת גם מילה שאין להן אח במקרא, הן מילים המופיעות פעם אחת בלבד בתנ"ך. זהו אחד התחומים המאתגרים בהם נתקלו מתרגמי התנ"ך ומפרשיו לאורך הדורות.

אקספוזיציה (מצג) – זהו אמצעי ספרותי מקובל לפתיחת סיפור, בתחילת הסיפור מופיעים פרטים בסיסיים, העוזרים לקורא להבין את הסיפור כמו הדמויות, המקום, הזמן והבעייתיות. **סצנת דפוס** – היא סיפור או מוטיב חוזר ומוכר שמופיע לאורך סדרה של סיפורים, על רקע נקודות מפנה חשובות בחיי הגיבור. הדמיון והשוני בין הסצנה החדשה לבין הדפוס הידוע, מדגישים התפתחויות בעלילה ובדמויות.

הדרגתיות – זהו אמצעי ספרותי שנעשה בו שימוש בתנ"ך. כשמשתמשים בהדרגתיות, למעשה מפרטים שמות או פעלים במבנה כלשהו, למשל מהבשורה הקלה אל הבשורה הכבדה.

מספר טיפולוגי – מספר במקרא שהוא סמל לשלמות או לקדושה ויש לו משמעות מיוחדת, למשל 7, 3, 40.

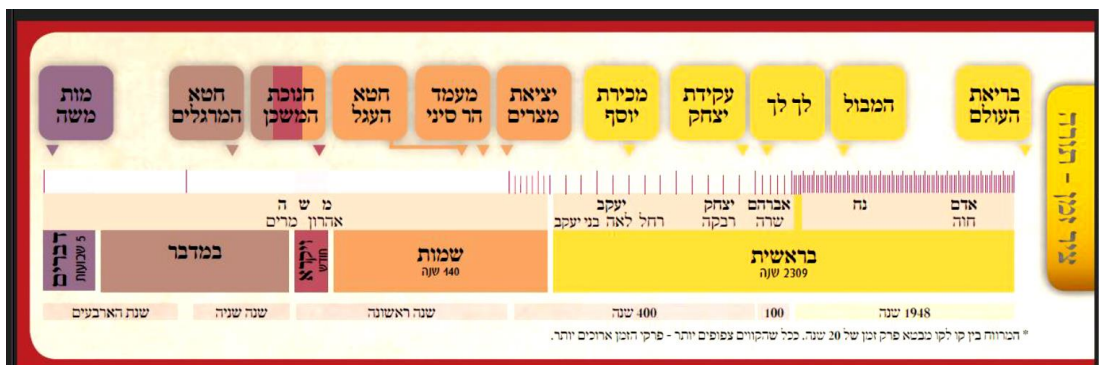
קינה – שיר אבל והספד הנאמר על אדם או קבוצה בעקבות מוות או חורבן. **שאלה רטורית** – שאלה מְדוּמָה, שתשובתה ברורה מאליה. מטרתה להדגיש רעיון, בעיה או דילְמָה, או לעשות רושם על השומע. שאלות רטוריות מרבות להופיע בשירה ובנאומי הנביאים.

תקבולת – אמצעי ספרותי שמופיע לרוב בשירה המקראית. שני חלקי משפט שיש ביניהם קשר של תוכן וצורה. יש שלושה סוגים של תקבולות: תקבולת נרדפת, ניגודית ומשלימה.

ציר זמן

סקירה הסטורית

תרגול מסכם מברוא למקרא

חלק א' – קראו את הפסוקים, וענו על השאלות.

מהו המספר שמוזכר בפסוקים הבאים?

בראשית פרק כ"ט פסוק י"ח _____

יחזקאל פרק מ"א פסוק ג' _____

מלכים ב' פרק י"ג פסוק י' _____

שמות פרק ל"ח פסוק כ"ד _____

מהם בעלי החיים המוזכרים בפסוקים הבאים?

שופטים פרק ז' פסוק ה' _____

שמות פרק כ"ג פסוק י"ט _____

שופטים פרק ט"ו פסוק ד' _____

ישעיה פרק י"א פסוק ז' _____

בראשית פרק כ"ד פסוק ס"ד _____

מהם המאכלים המוזכרים בפסוקים הבאים?

ירמיה פרק ח' פסוק י"ג _____

שמואל ב' פרק ט"ז פסוק א' _____

מלכים א' פרק י"ז פסוק י"ג _____

ויקרא פרק כ"ד פסוק ה' _____

דברים פרק ח' פסוק ג' _____

חלק ב' – הכרת הספרים

מיינו את הספרים הבאים בטבלה לפי שלושת הקבצים: תורה, נביאים וכתובים.

הקפידו לכתוב את שמות הספרים על פי סדר הופעתם בתנ"ך.

משלי, בראשית, שמואל, דברי הימים, ויקרא, מלכים,

יהושע, במדבר, תהילים

תורה	נביאים	כתובים
.1	.1	.1
.2	.2	.2
.3	.3	.3

חלק ג' –

א. הקיפו בעיגול את ששת השמות הנוספים של התנ"ך:

מקרא הספר הארוך ספר הספרים כ"ד הספרים

הספר היהודי ספר הקודש ספר המגילות

ספר התורה הברית הישנה קסוטו

ב. הסבירו את המשמעות של כל שם נוסף שיש לתנ"ך.

חלק ד' – הקיפו את התשובה הנכונה:

לפי מה נתנו את שמות הספרים בתנ"ך?

א. המילה הראשונה בפסוק הראשון של הפרק הראשון בספר או על שם הדמות המרכזית בספר.

ב. לפי החלוקה הנוצרית – הם החליטו על שמות הספרים בתנ"ך.

ג. החליטו בהצבעה דמוקרטית.

ד. השמות ניתנו על ידי ה' למשה והוא סידר את התנ"ך כולו.

חלק ה' – התאימו בין ההגדים

1. ניסן	___ חלוקה נוצרית
2. איכה	___ חלוקה יהודית
3. קהלת	___ ספרים חיצוניים
4. חלוקה לפסוקים, פרשות וספרים.	___ החודש הראשון במקרא
5. תהילים	___ המגילה הראשונה
6. שנים עשר ספרים	___ המגילה האחרונה
7. שבועות	___ מה קוראים בסוכות?
8. חלוקה לפרקים שהוסכמה על ידי חז"ל כדי לייצר שפה משותפת בויכוחים דתיים.	___ מה קוראים בחודש אב?
9. אסתר	___ באיזה חג קוראים את מגילת רות?
10. שיר השירים	___ אני הספר הראשון בספרי אמ"ת
11. ספרים שלא הוכנסו לתנ"ך כי לא עמדו בדרישות חז"ל או שנכתבו אחרי חתימת הספר.	___ כמה ספרים יש בספר תרי עשר?

ספר שמואל

ספר שמואל על רצף הזמן

עם ישראל הוא עם עתיק. על חלק ממקורותינו כעם מסופר בתנ"ך:

בספר בראשית למדתם על:

- בריאת העולם
- אבות ואימהות האומה.
- התהוות שבטי ישראל (שנים עשר בני יעקב)
- ירידת בני יעקב למצריים
- האבות חיו לפני 3800 שנה בקירוב.

בספרים שמות , במדבר ודברים למדתם על:

- בני ישראל במצריים
- יציאת מצריים.
- מעמד הר סיני וקבלת התורה.
- בני ישראל במדבר
- לקראת הכניסה לארץ ישראל.

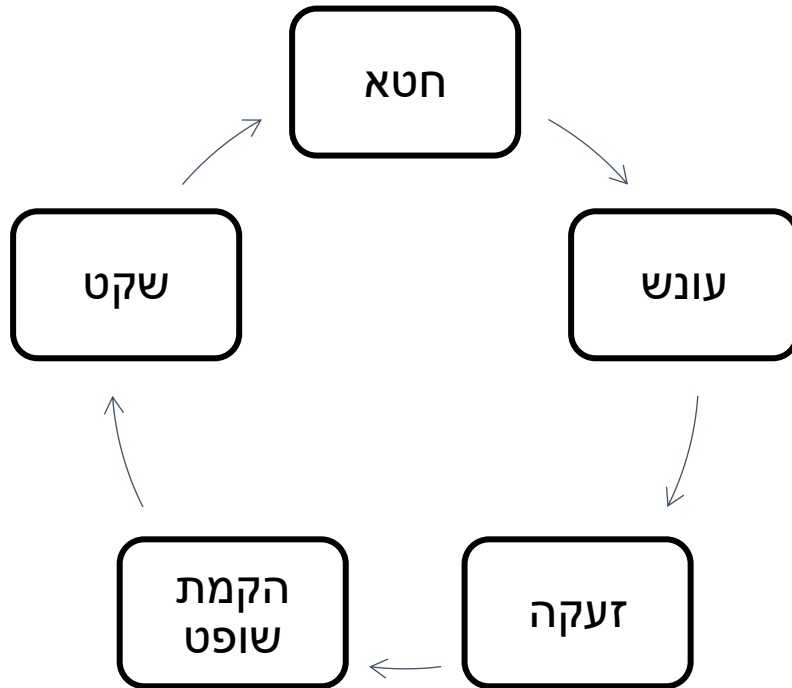
בספר יהושע למדתם על:

- כיבוש הארץ בידי יהושע ובני ישראל
- כיבוש הארץ היה לפני 3200 שנה בקירוב

בספר שופטים למדתם על:

- התנחלות בני ישראל בארץ
- בני ישראל "עושים הרע בעיני ה' "
- בני ישראל משתעבדים לאויבים שונים
- ה' שולח שופטים שיושיעו את בני ישראל.
- בני ישראל חוזרים וחוטאים.

מחזוריות התנהגות בני ישראל בתקופת השופטים

- שלב החטא – בשלב זה בני ישראל חוטאים לה' בדרך כלל בעבודת אלילים (מתפללים וזובחים לאלים זרים).
- שלב העונש – בשלב זה ה' מעניש את העם ע"י "מכירתם" לעם זר.
- שלב הזעקה – בשלב זה העם זועק לעזרה וחוזר בתשובה.
- שלב הקמת השופט – בשלב זה ה' ממנה שופט אשר יושיע את העם וישחרר אותם מהעונש.
- שלב השקט – בשלב זה העם פוסק מחטאיו למשך תקופה מסוימת.

ספר שמואל א' – התרחש לפני 3000 שנה בקירוב

הקדמה לספר שמואל

ספר שמואל הינו הספר השלישי בספרי נביאים ראשונים. הפרקים הראשונים בספר שמואל ממשיכים את תקופת השופטים.

תפקידו של השופט היה להנהיג את העם. השופט היה איש מתוך העם שרוח ה' פעמה בו והוא יצא להושיע את עם ישראל מהצרות שהיה שרוי בהם. בשונה ממלך שמעביר את השלטון לבנו, השופט הגיע למדרגתו בזכות אישיותו המיוחדת. המינוי אינו יכול להיות ללא עזרתו והסכמתו של ה'.

ספר שמואל א'

שמואל א' פרק א' – נביא נולד

תקציר

בנחלת אפרים חי איש ושמו אֶלְקָנָה. אֶלְקָנָה היה מנהיג ומורה, איש ידוע בַּנְדִיבוֹתוֹ ובטוב ליבו. לְאֶלְקָנָה היו שתי נשים. שם האחת פנינה ושם השנייה חנה. לפנינה היו ילדים ולחנה לא היו ילדים. כל שנה הייתה מְשַׁפְּחָתוֹ של אֶלְקָנָה עולה לשילה לְזִבּוּחַ לאלוהים. אחרי הַזְבַּח חילק אֶלְקָנָה לבני משפחתו מנות "וּלְחֲנָה יָתַן מִנֶּה אֶחַת אֶפְיִים כִּי אֵת חֲנָה אָהַב וְה' סָגַר רַחֲמָהּ" (שמואל א', ה'). פנינה שהייתה צרתה של חנה קנאה בחנה והרגיזה אותה בגלל שלא היו לה ילדים וחנה בכתה מאוד ולא אכלה מן הזבח. אֶלְקָנָה ניסה לנחם את אשתו והיה אומר לה " לָמָּה תִבְכִּי וְלָמָּה לֹא תֹאכְלִי וְלָמָּה יָרַע לְבַבְךָ הֲלֹא אֲנֹכִי טוֹב לָךְ מֵעֵשְׂרָה בָּנִים" (שמואל א', ח'). באותם הימים הכהן הגדול היה עלי ועזרו לו בכהונה שני בניו חפני ופנחס.

אחרי שאכלה ושתתה קצת הלכה חנה לבית האלוהים והתפללה ובכתה אליו. בתפילתה נשבעה שאם אלוהים יזכור אותה ויתן לה ילד, הילד יוקדש לאלוהים והיא לא תגזור את שערו: "וַתִּידוֹר נָדָר וַתֹּאמֶר ה' צָבָאוֹת אִם רָאָה תִרְאֶה בְּעֵינֵי אֲמֹתָךְ וּזְכַרְתִּי וְלֹא תִשְׁכַּח אֵת אֲמֹתָךְ וְנִתְּתָה לְאֲמֹתָךְ זָרַע אֲנָשִׁים, וְנִתְּתִיו לַה' כֹּל יְמֵי חַיָּיו, וּמוֹרָה לֹא יַעֲלֶה עַל רֹאשׁוֹ" (שמואל א', י"א).

חנה התפללה בלב אך לא דברה ורק שפתייה זזו. עלי שראה את חנה מתפללת חשב שהיא שיכורה וכעס עליה. חנה הסבירה לעלי שהיא בוכה ומתפללת לאלוהים בשקט ואז אמר לה עלי "... לָכִי לְשָׁלוֹם וְאֵלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יִתְּן אֵת שְׁלֵתְךָ אֲשֶׁר שָׁאַלְתְּ מֵעַמּוֹ" (שמואל א', י"ז). אחרי השיחה הזאת חנה לא הייתה עצובה יותר. אחרי שחזרו אֶלְקָנָה ומשפחתו לביתם הרתה חנה ולבן שנולד לה קראה שמואל "כִּי מֵה' שָׁאַלְתִּיו" (שמואל א', כ').

כשחזרה משפחתו של אלקנה לשילה הרתה חנה ושמואל נולד. כל זמן ששמואל ינק חנה לא עלתה עם משפחתה לשילה כי אמרה לאלקנה "... עַד יִגְמַל הַנֶּעַר וְהִבְיֹאוֹתָיו וְנִרְאָה אֵת פְּנֵי ה' וְיָשַׁב שָׁם עַד עוֹלָם" (שמואל א', כ"ב) כלומר כששמואל יפסיק לינוק אביא אותו לשילה ושם הוא יישאר. ואכן כששמואל הפסיק לינוק עלתה איתו חנה לשילה, לבית האלוהים והביאה איתה שלושה פרים, אִינְפָה אחת של קמח וכד של יין כמתנה לבית המקדש. היא הביאה את שמואל לעלי ואמרה לו: אני האישה שהתפללה לילד "... אֵל הַנֶּעַר הַזֶּה הִתְפַּלְלָתִי וַיִּתֶּן ה' לִי אֵת שְׁאֵלְתִי אֲשֶׁר שָׁאַלְתִּי מֵעַמּוֹ" (שמואל א', א', כ"ז), ועכשיו הבאתי אותו, כמו שֶׁהִבְטַחְתִּי, כדי שיגדל אתך וישרת את האלוהים.

פירושי מילים שמואל א', פרק א':

מנה אחת אֶפְיִים - מנה כפולה
בְּעֵבוֹר הַרְעִימָה - כדי שחנה תִּתְרַעַם (=תתפלל)
סָגַר רַחֲמָהּ - עָקְרָה
וּמוֹרָה לֹא יַעֲלֶה עַל רֹאשׁוֹ - (תַּעֲר) לא יסתפר
וְכַעֲסָתָה צָרְתָהּ - הִצָּרָה שלה (=פנינה) מכעיסה אותה

ענו על השאלות הבאות:

1. בפס' א' – ג', מופיע היצג (אקספוזיציה) של הסיפור.
הציגו את מרכיביו: היכן מתרחש הסיפור? מהו תיאור הזמן? מיהן הדמויות? מה הבעיה?

2. תפילת חנה לה' כוללת נדר שחנה נודרת (פס' י" – י"א).
א. מה חנה מבקשת מה' ומה היא מבטיחה בתמורה? צטטו והסבירו.

ב. מהו פירוש המילה "אמתך"?
שערו מדוע חנה מכנה את עצמה "אמתך" שלוש פעמים בפסוק י"א?

3. קראו פסוקים י"ז, כ', כ"ז, כ"ח – צטטו והסבירו את **מדרש השם** שמואל.

4. מצאו את המילים מתוך מחסן המילים בתפזורת שלפניכם:

מחסן המילים:

- שמואל
- אלקנה
- חנה
- פנינה
- שילה
- עלי
- זבח
- חופני
- תפילה
- מנה
- ותלד

ז	ח	צ	כ	כ	ע	ו	ע	ר	ג	נ	ש	פ	פ	י	ס	ע	ש	כ	ב
ס	ח	ב	ד	ט	כ	ד	ש	ח	ש	ה	ד	נ	ק	ה	ת	י	א	ע	מ
ו	מ	ל	ל	ס	ע	ש	ע	ח	ב	ח	ה	י	ג	ל	ה	נ	ח	ט	ח
ב	ז	ת	ז	ע	ר	ה	פ	י	ה	ל	ג	ו	ד	נ	ש	ח	י	ק	ו
פ	ע	ה	ה	ע	פ	ת	ה	ע	י	צ	נ	ר	ג	ג	ד	ס	ע	ג	ג
מ	א	ח	ה	ל	א	ו	ש	ט	ג	מ	ג	ת	ל	ת	ל	ר	ב	י	ס
ד	נ	ט	מ	ק	ל	ד	ק	צ	נ	ד	ל	י	ח	ז	ה	ב	צ	מ	ר
ש	ד	ס	ד	ד	ק	ו	א	ל	ט	ו	ט	ל	מ	ס	ב	י	ט	מ	ל
י	י	פ	ו	ב	נ	צ	ח	ה	נ	ק	ג	י	נ	פ	ו	ח	ע	י	כ
ק	ע	ח	ח	כ	ה	י	ח	ט	נ	ק	ט	ל	נ	ק	פ	ה	ח	ח	ו
ל	ק	פ	ב	ג	ה	נ	נ	ס	פ	ר	צ	א	כ	ד	ב	ב	ז	י	ג
ד	ל	ת	ו	מ	ט	ק	ש	מ	ש	ק	ב	ז	ש	ג	כ	פ	ט	ד	צ
ל	ק	ג	כ	ל	ת	ז	מ	נ	נ	ס	ד	ש	ז	נ	ג	י	ד	י	ס
ק	א	צ	ש	ת	ע	ט	ה	י	א	ד	ל	ז	י	י	ק	ר	א	ו	א
ב	ל	נ	א	ס	א	ת	ע	צ	ד	צ	ל	פ	כ	נ	ח	ח	ל	א	פ
כ	ט	ה	ב	ו	ג	ר	י	ר	ק	ב	ה	ע	ק	ב	ב	ח	פ	ח	ל
ו	א	ה	ד	א	ק	צ	ל	ה	א	ק	י	ז	ט	ט	ד	י	ע	י	ה
כ	ק	פ	פ	י	ת	צ	ח	ח	ה	ל	ל	ע	ת	ע	ט	ט	ט	ט	ס
ב	ע	ר	מ	ע	ב	ו	נ	ל	פ	ל	ה	ל	י	פ	ת	י	ש	י	ב
ב	ו	ד	ו	ל	ר	י	ת	ה	ה	ג	ג	צ	צ	צ	ח	ו	צ	ו	ט

הערכה חלופית בתנ"ך כיתה ז'

דמויות בספר שמואל א' פרק א'

מטלה זו תהווה סיכום לפרק א' שכבר למדנו ותלווה את המשך הלימוד בפרקים הבאים. מטלה זו תהיה במקום מבחן ותהווה 25% מהציון בתעודה של רבעון א' .
בעמודים הבאים מופיעות הנחיות מפורטות לגבי כל אחת מהמשימות.

מחווון הערכה:

משימה	הסבר המשימה	ניקוד מקסימלי	בקרה עצמית – סמנו ליד המשימה שבצעתם
חלק א' עבודת היצירה	יצירה אמנותית בהתאם להנחיות שילוב 5 פסוקים מתאימים ליצירה כתיבת מילות החיפוש לצד כל תמונה	50 נק' 15 נק' 10 נק'	☒
חלק ב' רפלקציה אישית	מה למדתם מעבודה זו? מה אהבתם במיוחד בתהליך העשייה? הסבירו. מה היו האתגרים שעלו בתהליך הלמידה?	10 נק'	
אסתטיקה	יש להגיש את העבודה מודפסת או בכתב יד קריא, בצורה מושקעת, אסתטית ובתוך שמרדף	10 נק'	
הגשה במועד	עליכם להגיש את העבודה בתאריך _____ . על כל יום איחור תרדנה 5 נק'.	5 נק'	

קראו את המחווון לפני הגשת העבודה, ובדקו שעניתם על כל השלבים כנדרש.

בהצלחה !

צוות תנ"ך

חלק א' – עבודה יצירתית (75 נק')

התוכן: עליכם ליצור עבודה יצירתית המבוססת על הסיפור של שמואל א פרק א' שנלמד בכיתה. ביצירה עליכם להציג את הסיפור התנ"כי באחת מהדרכים הבאות: קומיקס, תמונות AI, ציור, או דגם.

ביצירה אתם נדרשים לשלב דמיון וכתיבה חופשית, לצד היכרות עם הסיפור במילים שלכם וכן בשילוב 5 ציטוטים לפחות של פסוקים מתאימים מתוך הפרק שלמדנו. ככל שתכתבו יותר פרטים, המבוססים על יותר מידע מהפרק שלמדנו, והיצירה תהיה עשירה, מעניינת ומקורית אך מבוססת על הסיפור התנכ"י – כך התוצר הסופי יהיה טוב יותר.

אם בחרתם ביצירה מבוססת על קומיקס או תמונות AI יש לצרף את מילות החיפוש בהן השתמשתם על מנת ליצור את התוצר שלכם מתחת לכל תמונה.

אם בחרתם ביצירת קומיקס – לפניכם סרטון הסבר כיצד יוצרים קומיקס בקנבה:

אם בחרתם ביצירת תמונות – לפניכם קישור לאתר בשם "Ideogram"

חלק ב' – רפלקציה אישית (10 נק')

כיתה: _____

שם התלמיד/ה: _____

	<p><i>מה למדתם מצבודה זו?</i></p>
	<p><i>מה אהבתם במיוחד בתהליך הצטייה? הסבירו.</i></p>
	<p><i>מה היו האתגרים שאלו בתהליך הלמידה?</i></p>

שמואל א' פרק ב' – חטאי בני עלי והפיכת שמואל לנביא

תקציר

כאשר עלתה חנה לשילה עם שמואל התפללה לאלוהים תפילת תודה (פס' א'-י').

בני עלי מול שמואל (פס' י"א-כ"א)

אלקנה ומשפחתו חזרו לביתם ושמואל נשאר בשלה לשרת את האלוהים. גם בניו של עלי שרתו את האלוהים "וּבְנֵי עֲלִי בְּנֵי בְלִיעֵל לֹא יָדְעוּ אֶת ה' (שמואל א', ב', י"ב), כלומר בני עלי היו אנשים רעים שלא היתה להם אמונה ופחד מה' והם חטאו לה'.

באותם ימים היה חוק שכל איש שרצה לזבוח זבח לאל היה מגיע למקום בשילה והנער הכהן שהיה משרת ועובד שם היה מביא מזלג עם שלוש שיניים, כאשר הבשר היה מבושל בזבח הוא היה מכניס את המזלג בבשר ומה שהיה יוצא זה היה שכר הכהן. וכך כל אלה שבאו לשילה לזבוח שם לה' היו עושים איתם. למרות ששכר הכוהנים היה זרוע וחזה, בני עלי היו לוקחים את המזלג ונועצים בבשר המבושל בסירים שונים ולוקחים לעצמם מהבשר מאיזה חלק שרצו. חלק הרבה יותר גדול ממה שהגיע להם על פי חוק תורה.

חטא נוסף שחטאו בו, היה שלקחו מבשר חי שלא בושל לפני שהקריבו אותו על המזבח. לכוהנים היה מותר על פי החוק של התורה לקחת את חלקם רק לאחר שהבשר התבשל ובני עלי רצו לקחת את חלקם לפני שהבשר בושל ואף איימו שיקחו את הבשר החי בכוח.

חטאי בני עלי היו חמורים מאוד לפני האל כיוון שביזו את הקורבנות ושמואל לעומתם, היה משרת את ה' באמונה שלמה.

תוכחת עלי את בניו (פס' כ"ב-כ"ו)

"וַיְעַלֵּי זָקֵן מְאֹד וְשָׁמַע אֶת כָּל אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן בְּנָיו לְכָל יִשְׂרָאֵל... (שמואל א', ב', כ"ב). "וַיֹּאמֶר לָהֶם לָמָּה תַעֲשׂוּן כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי שׁוֹמֵעַ אֶת דְּבָרֵיכֶם רְעִים מֵאֵת כָּל הָעָם אֵלֶּה. אֵל בְּנֵי כִי לֹא טוֹבָה הַשְׁמוּעָה אֲשֶׁר אֲנֹכִי שׁוֹמֵעַ מֵעֲכִירִים עִם ה'", (שמואל א', ב', כ"ג - כ"ד)

אם אדם חוטא ועושה מעשים רעים לאדם אחר, יכול שופט לשפוט בניהם, אך אם אדם חוטא לאלוהים רק אלוהים יכול לשפוט את גורלו. בניו של עלי לא שמעו בקולו ולכן נשפטו על ידי ה'.

פירושי מילים שמואל א', ב' :

<p>נשים צובאות - עומדות בפתח אהל מועד</p> <p>מעבירים עם ה' - עם ה' (בני ישראל) מַדְבְּרִים עליכם.</p> <p>ופללו אלוקים - ישפוט אותו אלוקים</p> <p>מי יתפלל לו - מי יכנס לְסַגֵּר עליו</p>	<p>בְּנֵי בְלִיעֵל - רשעים (=ללא עול)</p> <p>הַמְזֵלֵג - כלי לְאַחֲזֵת אוכל</p> <p>פִּיּוֹר, דוּד, קַלְחַת, פָּרוֹר - סירים לבישול</p> <p>נֶאֱצוּ הָאֲנָשִׁים - בָּזוּ</p> <p>אֶפֶוד בַּד - בָּגָד מיוחד לעבודה עֲשׂוּי מִפְּשֵׁתָן</p>
<p>ולא יהיה זָקֵן בביתך - מְבַגֵּי ביתך ימותו צעירים</p> <p>ואיש לא אכרית לך מעם מזבחי - תמשיכו להיות כהנים</p> <p>ולאֲדַיב את נפשך - לְצַעַר אותך</p> <p>לאַגֹּרֶת כֶּסֶף וְכַפֵּר לָחֵם - עָבוֹר סָכּוּם קֶטָן (יִשְׁפִּיל את עצמו)</p>	<p>הַנְּגִלָה נְגִלְתִּי - הָא הַשְּׁאֵלָה (תשובה חיובית ידועה = רטורית)</p> <p>לְהַבְרִיאֲכֶם - לְהַשְׁמִינְכֶם (בריאות= שמנות)</p> <p>וּבְזֵי יִקְלוּ - אֲזַלְזֵל בְּבוֹזֵי (יִקְלוּ = היפך מכבוד)</p> <p>וְהַבְּטַתְּ צַר מְעוֹן - תִּבְטֵי וְתִרְאָה שִׁיחִיה אַחַר שיעבוד במעון/ במקדש</p>

ענו על השאלות הבאות:

1. פסוקים י"ב – י"ז : צטטו שני דברי בקורת של המחבר המקראי על מעשיהם של בני עלי.

2. בפסוקים י"א – כ"א - המחבר המקראי משלב בין הסיפור על שמואל (פסוקים י"א, י"ח – כ"ב) לסיפור על בני עלי (פסוקים י"ב – י"ז).
הסבירו מה מטרת המחבר המקראי בשילוב שני הסיפורים לדעתכם?

שמואל א' פרק ח' – משפט המלך

תקציר

כאשר הזדקן שמואל ולא יכול היה עוד לשפוט את העם לבדו, מינה את בניו לשופטים על ישראל. שם בנו הבכור היה יואל ושם הבן השני אביה. בניו של שמואל לא הלכו בדרכיו, הם לקחו שוחד והטו משפט- תמורת כסף היו פוסקים בדין לטובת העשיר. "ולא הלכו בניו בדרכו ויטו אחרי הבצע וינקחו שוחד ויטו משפט" (שמואל א', ח', ג').
באו זקני ישראל אל שמואל ואמרו לו אתה זקן ובניך אינם הולכים בעקבותיך, ולכן איננו רוצים בהם. אנו מבקשים שתשים עלינו מלך, כמו שיש מלכים לכל העמים שמסביבנו. "...עתה שיקם לנו מלך לשפוטנו ככל הגוים" (שמואל א', ח', ה').
דרישתם של זקני העם לשים עליהם מלך ולהיות ככל הגויים, לא מצאה חן בעיני שמואל משום שבעיניו ה' הוא מלך המלכים.

מדוע הצורך במלך היה כה חזק?

להבנת המשמעות ההיסטורית של ההתרחשות נתאר בקצרה את המצב שקדם להקמת המלוכה בישראל. המצוקה הביטחונית מבחוח והשחיתות המוסרית מבית, בצמרת השלטון, שהעיקו על העם בתקופת השופטים, הביאו לשינוי חלקי של פני המנהיגות: במקום שופטים כריזמטיים, אשר פעלו במסגרות שבטיות צרות למדי, הופיעו שני מנהיגים, עלי ושמואל, המתוארים במקרא כשופטים לכל העם.

הראשון, עלי, היה כהן המקדש המרכזי בשילה; והשני, שמואל, תחילת גידולו וחינוכו באותו מקדש. ברבות הימים הוכר כנביא; ולאחר חורבנו של מקדש שילה סבב ופעל במקדשים האזוריים: בגלגל,

במצפה, בבית אל וברמה. מנהיגים אלה היו בעלי הילה דתית, על-שבטית; ועל-כן היו מסוגלים להרחיב באופן יחסי את תחום השפעתם מעבר למסגרות השבטיות. בני עלי, כמו גם בני שמואל, מעלו בתפקידם, ופגעו קשות בתדמיתה של המנהיגות החדשה-ישנה. חמורה מזו הייתה המועקה הביטחונית.

התפלל שמואל לאלוהים: מה להשיב לעם הרוצה במלך?

"ויאמר ה' אל שמואל שמע בקול ה' לכל אשר יואמרו אליך כי לא אותך מאסו כי אותי מאסו ממלוד עליהם" (שמואל א', ח', ז').

אני העליתי אותם מארץ מצריים והבאתי אותם לארץ בחירה, וכאן עזבו אותי והלכו לעבוד אלוהים אחרים. עכשיו הם עושים לך מה שהם עשו לי. אבל בכל זאת שמע בקולם, רק הזהר אותם מפני הצפוי להם כאשר ימלוד עליהם מלך בשר ודם. "ועתה שמע בקולם אך כי העד תעיד בהם והגדת להם משפט המלך אשר ימלוד עליהם" (שמואל א', ח', ט').

לנאומי זה של שמואל קוראים "משפט המלך" ובו הוא מזהיר את זקני ישראל ואומר: דעו לכם שאם תמליכו עליכם מלך הוא ייקח מכם את בניכם לעבדים, כדי שיטפלו ברכבו ובפרשיו וירוצו לפני מרכבתו. המלך ימנה מפקדים לצבאותיו- שרי אלפים ושרי חמישים. הוא יצווה על העם לחרוש ולקצור בשבילו ולבנות את כלי הנשק ואת כלי הרכב. את בנותיכם ייקח המלך כדי שיבשלו ויאפו לו. הוא ייקח מכם גם את שדותיכם ואת כרמיכם ואת זיתכם הטובים ביותר ויתן אותם לעבדיו ולסריסיו. הוא ייקח מכם את בחוריכם הטובים, את עבדיכם ואת שפחותיכם ואת חמוריכם, ויגייס את כולם לעבודות הממלכה. ברגע שיהיה לכם מלך, אתם תהיו לו לעבדים, לא תהיו עוד חופשיים. ואם תזעקו אל ה' שיציל אתכם מעולו של המלך שבחרתם לכם לא יענה ה' לזעקתכם. "ויזעקתם ביום ההוא מלפני מלככם אשר בחרתם לכם ולא יענה ה' אתכם ביום ההוא" (שמואל א', ח', י"ח).

"וימאנו ה' לשמוע בקול שמואל ויאמרו לא כי אם מלך יהיה עלינו: והיינו גם אנחנו ככל הגוים וישפטנו מלפניו ויצא לפנינו ונלחם את מלחמותינו" (שמואל א', ח', י"ט - כ'). העם שמע את דברי האזהרה של שמואל ואמר: למרות הכל אנחנו רוצים מלך. אנחנו רוצים להיות כמו כל העמים, שיהיה גם לנו מלך שישפוט אותנו ויצא לפנינו וילחם את מלחמותינו. "ויאמר ה' אל שמואל שמע בקולם והמלכת להם מלך ויאמר שמואל אל אנשי ישראל לכו איש לעירו". (שמואל א', ח', כ"ב) אמר שמואל אל העם: לכו לבתיכם, ואני אדאג להמליך עליכם מלך.

פירושי מילים שמואל א' ח':

הבצע - ממון
העד תעיד בם - תזהיר אותם
לרקחות - להכין בשמים

ענו על השאלות הבאות:

1. המצב בישראל מתואר כ"איש הישר בעיניו יעשה". הסבירו את משמעות המשפט. האם לדעתכם זהו מצב חיובי או שלילי? נמקו.

2. קראו שמואל א', ח', א'-ג'.

א. צטטו את המשפט המוכיח כי שמואל ניסה ליצור שושלת ורצף שלטוני (בן ממשיך אב).

ב. האם ניסיון זה הצליח על פי הכתוב? צטטו והסבירו.

3. לפניכם טבלה המשווה בין דברי המחבר המקראי לבין דברי זקני העם:

דברי המקראי (פס' ג)	דברי זקני העם (פס' ה)
וְלֹא הָלְכוּ בְנֵי בְדָרְכּוֹ [בְּדָרְכּוֹ] וַיֵּטּוּ אַחֲרָי הַבָּצֵעַ וַיִּקְחוּ שָׂחָד וַיֵּטּוּ מִשִּׁפְּטֵי:	וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהֵי הַיְהוָה אֲתָה זִקְנָתָ וּבְנֵיךָ לֹא הָלְכוּ בְּדָרְכֶיךָ עֲתָה שְׂיִמָּה לָנוּ מֶלֶךְ לְשִׁפְטָנוּ כְּכֹל הַגּוֹיִם:

א. מה הדמיון ומה השוני בין הדברים?

ב. ממה נובע הבדל זה לדעתכם? (התייחסו ליחס זקני העם לשמואל).

4. א. ציינו ארבע סיבות לדרישת העם למינוי מלך עפ"י פס' ד'-ה, כ'.

ב. ציינו מה משמית שמואל בפס' ו' מבקשת הזקנים בפס' ה' שעררו מדוע.

5. יש הטוענים כי בקשת הזקנים רעה בעיני שמואל הן מסיבה דתית והן מסיבה אישית. הסבירו מדוע לפי כל אחת מסיבות אלה.

6. בפסוקים י"א – י"ז מציג שמואל בפני העם את משפט המלך.

א. השלימו את הטבלה הבאה :

כיצד ינהג המלך ברכוש? (פס' יד'-יז')	כיצד ינהג המלך בבנות? (פס' יג')	כיצד ינהג המלך בבנים? (פס' יא'-יב')

ב. הסבירו כיצד מוצג שלטון המלך לפי תיאור זה ומה לדעתכם השקפת המחבר לגבי מינוי מלך?

7. מהו שורש מנחה במשפט המלך והסבירו מה מטרת המחבר בשימוש בשורש זה.

8. הדגימו כיצד באה לביטוי ההדרגתיות בנאומו של שמואל והסבירו מה מטרתו בבחירת דרך זו.

9. שאלת אתגר : בספר דברים י"ז, פס' יד'-כ' מובא חוק המלך המציין מה אסור למלך לעשות. לעומת זאת, משפט המלך מתאר את מה שהמלך יעשה.

מה לדעתכם ניתן להסיק מההבדל הזה לגבי יחס המחוקק להמלכת מלך בספר דברים לעומת יחסו של שמואל להמלכת מלך ?

שמואל א' פרק ט' – שאול הולך לחפש את אתונות אביו

תקציר

מחפשים אתונות (פס' א'-ה')

שאול, המלך הראשון של ישראל, בן למשפחת איכרים, בלט ביופיו ובגובהו. אמרו עליו שהוא "בְּחֹר וְטוֹב וְאִין אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל טוֹב מִמֶּנּוּ מִשְׁכָּמוֹ וְמַעֲלָה גְבוּהַ מִכָּל הָעָם" (שמואל א', ט', ב'). אביו של שאול נקרא קיש בן אביאל, בן צרור בן בכורת, בן אפיח, משבט בנימין והיה בעל נכסים רבים. באחד הימים אמר קיש לשאול: אבדו לנו האתונות, קח את אחד העבדים וצא לחפש אותן. "וַתֵּאבְדֶּנָה הָאֲתוֹנוֹת לְקִישׁ אֲבִי שְׂאוּל וַיֹּאמֶר קִישׁ אֶל שְׂאוּל בְּנֹו קַח נָא אֶתְּךָ אֶת אֶחָד מֵהַנְּעָרִים וְקוּם לֵךְ בְּקֶשׁ אֶת הָאֲתוֹנוֹת" (שמואל א', ט', ג'). הלכו שאול והעבד בכל ארץ בנימין, ולא מצאו את האתונות. כשהגיעו לארץ צוף אמר שאול לעבדו בוא נחזור הביתה. אם נתמהמה, יחדל אבי לדאוג לאתונות ויתחיל לדאוג לנו. אמר העבד בעיר הזאת גר שמואל הרואה (הנביא) נלך אליו ואולי הוא יעזור לנו "הֲמָה בָּאוּ בְּאֶרֶץ צוּף וְשְׂאוּל אָמַר לְנַעֲרוֹ אֲשֶׁר עִמּוֹ לָכֶה וְנִשְׁוֶבָה פֶּן יַחְדַּל אֲבִי מִן הָאֲתוֹנוֹת וְדָאָג לָנוּ: וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּה נָא אִישׁ אֱלֹהִים בְּעִיר הַזֹּאת וְהָאִישׁ נִכְבָּד כָּל אֲשֶׁר יְדַבֵּר בָּא וְבֹא עִתָּה וְלָכֶה שָׁם אוֹלַי יִגִּיד לָנוּ אֶת דְּרָכָנוּ אֲשֶׁר הִלְכָנוּ עֲלֶיךָ." (שמואל א', ט', ה'-ו').

מחפשים את הרואה (פס' ו'-י"ג)

שאול ועבדו עלו במעלה העיר, והנה באו לקראתם נערות שיצאו לשאוב מים מן הבאר. פנו השניים אל הנערות ושאלו: האם נמצא שמואל הרואה בעיר הזו? "הֲמָה עוֹלִים בְּמַעֲלָה הָעִיר וְהֲמָה מְצָאוּ נְעוּרוֹת יוֹצְאוֹת לְשָׂאוֹב מֵיִם וַיֹּאמְרוּ לָהֶן הֵישׁ בָּזָה הַרְוָאָה" (שמואל א', ט', י"א). הנערות השיבו כן ועכשיו הוא עומד לעלות על הבמה ולברך על הזבח (לפי המנהג העם לא יאכל מהזבח עד אשר יברך אותו שמואל).

פירושי מילים שמואל א', ט' :

נְגִיד - מלך
יַעֲצוֹר בְּעַמִּי - ימשול בעמי
וּלְמִי כָל חֲמֹדַת יִשְׂרָאֵל - העושר של ישראל (רְמִזָּה לַמְּלוּכָה)
הַשּׁוֹק וְהַעֲלִיָּה - השוק ועוד חלק עליה.

ענו על השאלות הבאות:

מיהו שאול?

1. שאול היה בנו של _____ בנו של _____ בנו של _____ בנו של _____ משבט _____.

2. שאול מתואר כך: (העתיקו את התאור המתאים בלשון התנ"ך)

3. מהי המשימה אותה הטיל קיש אביו של שאול על שאול?

4. החיפוש ארך זמן רב, מה הציע שאול לנערו? צטטו.

5. הנער הציע הצעה אחרת, מהי? הסבירו בלשונכם.

6. מה ידוע לנו על שמואל (לפי דברי נערו של שאול)?

7. את מי פגשו שאול ונערו במעלה העיר?

8. מה שאלו שאול ונערו את הנערות? ומה היתה תשובתן?

9. מהו המנהג המתואר בדבריהן של הנערות?

המלך הבא (פס' יד' - כז')

יום אחד לפני, אלוהים אמר לשמואל שלמחרת הוא יפגוש איש משבט בנימין, את האיש הזה עליו להכתיר למלך והוא יציל את עם ישראל מיד פלשתים. "וה' גלה את אֵזֶן שְׁמוּאֵל יוֹם אֶחָד לְפָנָי בּוֹא שְׂאוּל לְאֹמֵר: כָּעֵת מָחָר אֲשַׁלַּח אֶלְיָךְ אִישׁ מֵאֶרֶץ בְּנֵימִין וּמִשְׁחָתוֹ לְנָגִיד עַל עַמִּי יִשְׂרָאֵל וְהוֹשִׁיעַ אֶת עַמִּי מִיַּד פְּלִשְׁתִּים כִּי רָאִיתִי אֶת עַמִּי כִּי בָאָה צִעְקָתוֹ אֵלַי" (שמואל א', ט', ט"ו-ט"ז).

כשנכנסו שאול ונערו לעיר יצא שמואל לקראתם וכשראה את שאול אמר לו ה' הנה האיש שעליו דברתי "וישמואל רָאָה אֶת שְׂאוּל וְהוֹ עָנָהוּ הִנֵּה הָאִישׁ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֵלַיךְ זֶה יַעֲזֹר בְּעַמִּי" (שמואל א ט יז). שאול ניגש אל שמואל ושאל אותו היכן ניתן למצוא את הרואה?

ענה לו שמואל אני שמואל הרואה. בואו איתי ותאכלו מן הזבח. מחר בבקר אשלח אותך. אל תדאג לאתונות כי הן כבר נמצאו. כל חמדת ישראל תהיה לך ולבית אביך.

בדברים אלה רמז שמואל לשאול כי הוא עתיד להיות מלך ישראל. אך שאול התפלא ואמר: "וַיַּעַן שְׂאוּל וַיֹּאמֶר הֲלוֹא בֶן יְמִינִי אֲנֹכִי מִקְטָנִי שְׁבָטִי יִשְׂרָאֵל וּמִשְׁפַּחְתִּי הַצְּעִירָה מִכָּל מִשְׁפָּחוֹת שְׁבָטֵי בְנֵימִין וְלָמָּה דִּבַּרְתָּ אֵלַי כֹּדֶבֶר הַזֶּה?" (שמואל א', ט', כ"א) איני מבין למה אתה מבטיח לי ולמשפחתי את כל חמדת הארץ.

שמואל הזמין את שאול ונערו אל החדר בו אוכלים את הזבח, הושיב אותם בראש השולחן והגיש להם לאכול מנה גדולה מן הזבח. למחרת בבוקר יצא שמואל ללוות את שאול ואת עבדו אל גבול העיר. שמואל ביקש משאול לשלוח את הנער קדימה כדי לומר לו את דבר אלוהים.

ענו על השאלות הבאות:

1. שמואל ידע מראש על בוא שאול כי -

2. תפקידו של הנגיד (שאול) לפי הכתוב יהיה -

3. באילו מילים רומז שמואל לשאול על תפקידו בעתיד?

4. מה היתה תגובתו של שאול לרמיזותיו של שמואל?

5. שמואל מכבד את שאול בשלוש צורות מהן?

- א. _____
- ב. _____
- ג. _____

6. תכונות שאול - רשמו נימוק והסבר לכל תכונה:

- צנוע - _____
- אחראי - _____
- מתייחס בכבוד לזולת - _____
- מכבד את מצוות ה' ושליחיו - _____
- בן מסור - _____

7. טוענים ששאול הלך לחפש את האתונות ומצא את המלוכה. למה הכוונה?

8. מה דעתכם על הקשר בין שאול לעוזרו? כיצד הם מתייחסים זה לזה ומה ניתן ללמוד מכך?

9. הסבירו מהי כוונת פסוק כ'.

10. מהי דעתכם על שאול כפי שמצטיירת דמותו מפרק זה? האם הוא ראוי למלוכה? נמקו.

11. כתבו 2 שאלות העולות מתוך הפרק. אין צורך לענות, כתבו רק את השאלות.

שמואל א' פרק ט"ו - הקרע בין שמואל לשאול

תקציר

דברי שמואל אל שאול (פס' א'-ג')

שמואל מודיע לשאול, שאלוהים ציווה עליו ללכת להילחם בעמלק ולהשמיד את כל מה שיש לעמלק (אנשים, בעלי חיים ורכוש). אלוהים אסר על שאול ועל העם לקחת משהו מעמלק או לרחם על מישהו מתושבי עמלק. (הסיבה להשמדת העמלק מפני שכאשר בני ישראל יצאו ממצרים, העמלקים תקפו אותם בדרך בלי שום סיבה).

מלחמת שאול בעמלק (פס' ד'-י')

שאול שומע בקול אלוהים, הוא מגייס את הצבא וביחד הם הולכים לתקוף את עמלק. בדרך שאול ואנשיו פוגשים בשבטי הקיני (שבטי הקיני היו גרים סמוך לעמלקים וחיו יחד איתם), שאול ביקש מהשבטים הקינים להתנתק מהעמלקים, כדי שהם לא יפגעו בזמן ההתקפה על עמלק (הסיבה לכך ששאול לא רוצה לפגוע בקיני היא, מפני שהשבטים הקינים היו ביחסי ידידות עם ישראל והם התנהגו יפה עם ישראל, בזמן שישראל יצאו ממצרים). בהמשך שאול ואנשיו תקפו את העמלקים, אבל הם לא עשו כמצוות אלוהים, מפני שהם לא השמידו את כל האנשים, הרכוש והבהמות. שאול ואנשיו לא הרגו את אגג מלך עמלק, מפני שהם ריחמו עליו. הם גם לא השמידו את כל הצאן והבקר, כפי שאלוהים ציווה עליהם, אלא את הבהמות הטובות הם לקחו איתם, וכך הם עשו גם עם השלל, שאותו הם בזזו.

דברי ה' אל שמואל (פס' י'-י"א)

אלוהים נגלה אל שמואל ואומר לו, שהוא מתחרט על כך, שהוא המליך את שאול למלך, מפני ששאול לא שמע בקול אלוהים ולא השמיד את כל זכר עמלק כמצוות אלוהים. שמואל הצטער מאוד על כך ששאול לא שמע בקול אלוהים, וכל הלילה הוא ביקש רחמים מאלוהים על שאול ועל העם.

דברי שמואל אל שאול (פס' י"ב-ל"א)

בבוקר השכם שמואל יצא לקראת שאול, וכאשר הם נפגשו שאול טען שעשה בדיוק מה שאלוהים ציווה.

שמואל שאל "ומהו קול הצאן הזה שאני שומע?" ושאל טען שהעם ריחם על הצאן והבקר הזה, כי הם היו טובים מאוד והביאו אותנו, כדי לזבוח לאלוהים, וגם את כלי המלאכה החרים.

שמואל כעס ואמר לשאול שלפני שאלוהים משח אותנו למלך, הוא היה צנוע ואמר שהוא איש צעיר משבט קטן (שמואל א' פרק ט' פס' כ"א), אבל עכשיו כשהפך למלך על כל ישראל לא שומע בקול אלוהים שציווה להשמיד את כל מה שיש לעמלק: אנשים, בהמות ורכוש, כדי להשמיד את כל החטאים שלהם. שאול עשה רע בעיני אלוהים כי לא שמע בקולו.

שאול התמם ואמר שאת המלך אגג לא שלח לחופשי, אלא לקח אותו בשבי, וגם את הבקר התכוונו לזבוח לאלוהים בגלגל ואת ייתר העמלקים השמידו.

שמואל שאל את שאול- האם אתה חושב שאלוהים רוצה את הזבחים האלה, הרי שאלוהים רוצה רק שהעם יקשיב לו וזה יותר טוב בשבילו מהקרבת קורבנות.

שאול הודה לבסוף שחטא ולא עשה את מה שאלוהים ציווה, מפני שפחד מהעם ושמע בקולם. הוא ביקש משמואל לבוא איתו להשתחוות לאלוהים ולבקש ממנו סליחה.

שמואל לא הסכים מכיוון שאלוהים כבר לא מוכן לסלוח לו.

(זכרו: שאול בשיחתו עם שמואל לא התנהג כמנהיג אמיתי ומאמין באלוהים. שאול שיקר לשמואל בהתחלה, אחר כך הוא ניסה להפיל את כל האשמה על העם ורק לבסוף, כשהוא ראה, שהכול ידוע וגלוי לשמואל הוא הודה באשמה.)

שמואל הסתובב ורצה ללכת ולפתע שאל תפס בקצה מעילו, כדי למנוע ממנו ללכת וקרע אותו. שמואל רואה בקריעת המעיל סמל, לכך שהממלכה תקרע מיד שאל והוא אומר לשאול, שאלוהים החליט לקחת לו את המלוכה ולתת אותה לעבדו. שמואל אומר עוד לשאול, שאלוהים לא יתחרט על ההחלטה הזו ולא יסלח לשאול לעולם. לאחר ששאל שומע את הדברים האלה הוא מבין שאלוהים ושמואל יודעים את כל מה שהוא עשה, ולאחר שהוא מודה באשמה, שמואל הולך איתו לבקש סליחה מאלוהים.

ביצוע צו ה' פרידת שמואל משאול (פס' ל"ב-ל"ה)

שמואל מבקש את אגג מלך עמלק. אגג, שיודע שהוא עומד למות אומר, שבאמת המוות קשה. שמואל עונה לו שגם הוא הרג אנשים, וכמו שהוא הרג הרבה אנשים והפך הרבה אמהות לשכולות (אם שכולה-אימא שבנה מת), כך גם אימא שלו תהפוך היום לאם שכולה ושמואל הורג את אגג בגלגל, כדי שכולם יראו שאת מצוות אלוהים יש לבצע. מאותו היום שמואל ושאול לא נפגשו עד יום מותו של שמואל. שמואל המשיך להתאבל על המעשה של שאול עד יום מותו.

פירושי מילים שמואל א פרק ט"ו :

<p>וְהִחַרְמְתָם = להכרית את כולם וַיִּשְׁמַע = אסף את העם וַיִּפְקְדֵם בְּטֹלָאִים = מנה אותם באמצעות טלאים</p>	<p>הַכָּרִים = כְּבָשִׁים שמנים נִמְבְּזָה וְנִמְסָה = דברים לא חשובים מֵצִיב לוֹ דָּ = מעמיד מקום לפרסום</p>
<p>שְׂמוֹעַ מִזְבַּח טוֹב = לשמוע זה טוב יותר מזבח חֲטָאת קָסָם מְרִי = החטא, החומרה של קסמים כמו מרידה מְרִי = מרידה וְאֵינִן וְתִרְפִּים הַפְּצָר = החומרה של עבודה זרה (און ותרפים) הפצר = מי שמפציר ומוסיף על דברי ה'.</p>	<p>נִצַּח יִשְׂרָאֵל = כינוי לקב"ה לֹא יִשְׁקַר = לשנות את אשר החליט ולא ינחם = לא חוזר בו מֵעֲדֹנֹת = מלשון עדינות, לא חושש. וַיִּשְׁסֹף = חותך</p>

ענו על השאלות הבאות :

1. בפס' ב' מוצג הנימוק להשמדת עמלק הנובע מחטאם הקדום של התנהגותם כלפי בני ישראל בדרכם ממצרים לארץ כנען.
- א. הציגו מהו הנימוק להכחדת עמלק ולהחרמתו ומתי יש לבצעו עפ"י ספר דברים כ"ה, יז' - יט'.

- ב. ציינו על מי מוטלת האחריות לבצע את הצו להחרמת עמלק על פי ספר דברים כ"ה יז'-יט' ועל פי ספר שמות י"ז, ח'-י"ד.

2. השלימו בטבלה ציטוטים המעידים על ביצוע או אי ביצוע הצו בפס' ג', ע"י שאול בפס' ז'-ט':

הצו שניתן לשאול	ביצוע/ אי ביצוע הצו ע"י שאול
"לך והכיתה את עמלק"	
"והחרמתם את כל אשר לו"	
"ולא תחמול עליו"	
"והמתה מאיש עד אישה מעולל עד תינוק"	
"משור ועד שה מגמל ועד חמור"	

3. הסבירו מדוע לדעתכם שאול בחר להשאיר דווקא את אגג המלך בחיים, ולא להרוג אותו?

4. הסבירו מדוע לדעתכם שמואל לא היה מוכן להתראות עוד עם שאול.

שמואל א' פרק ט"ז – המלכת דוד

תקציר

דברי ה' אל שמואל (פס' א'-ד')

אלוהים פונה לשמואל ושואל עד מתי יתאבל על שאול, שהרי ה' לא רוצה שהוא יהיה מלך על ישראל. ה' מורה לו למלא את הקרן בשמן (קרן של בעל חיים) וללכת אל ישי מבית לחם, כי שם נמצא אחד מבניו שהוא יהיה המלך הבא. שמואל מתלבט איך ילך לשם, הרי אם שאול ישמע, שהוא הולך להמליך מלך במקומו הוא יהרוג אותו. שמואל גם אהב מאוד את שאול ולא רצה להמליך מלך אחר במקומו. אלוהים הנחה אותו לקחת עגלת בקר ולומר למי שישאל, שבא לזבוח לאלוהים וכך אף אחד לא ידע מה בא לעשות באמת. לאחר-מכן יקרא לישי, שיבוא איתו כדי שימשח למלך את מי, שהי רוצה.

שמואל מחפש את המלך (פס' ד'- י"ג)

שמואל עושה כדבר אלוהים: הוא הולך לבית לחם וכאשר הוא מגיע, זקני בית לחם ממהרים לקראתו ולשאול בשלומו, הם גם שואלים את שמואל מהי סיבת ביקורו ושמואל עונה להם שהוא בא לזבוח לאלוהים והוא מבקש מהם, שהם יטהרו ויתקדשו, כדי שיוכלו לבוא איתו לזבוח לאלוהים. שמואל מטהר גם את ישי ואת בניו וקורא להם לבוא לזבח. תוך כדי הטקס של הזבח והסעודה, בניו של ישי

עוברים על פני שמואל, כדי שהוא יוכל לבחון אותם. כאשר ניגש אליאב בנו הבכור של ישי לשמואל (לישי היו 8 בנים), שמואל חשב בליבו, כי אלוהים רוצה להמליך את אליאב למלך, בגלל שהוא גדול בגיל, גבוה ויפה תואר. אז אומר אלוהים לשמואל: אל תסתכל על המראה החיצוני של האיש (אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בתוכו), כי האדם רואה רק את המראה החיצוני אבל אלוהים יכול לראות גם את פנימיותו, את מחשבותיו ומעשיו. ישי ממשיך לקרוא לבניו וכאשר כולם עוברים על פני שמואל, שמואל מבין, שאף אחד מהבנים האלה לא מתאים למלוכה. שמואל שואל את ישי, האם יש לו עוד בנים וישי עונה לו שיש לו עוד בן אחד קטן, רועה צאן. שמואל מבקש ללכת לקרוא לו ואומר, שאף אחד לא ישב לאכול מהזבח עד שאותו בן יגיע. כאשר מגיע הבן הקטן, שמואל רואה שהילד אדמוני בעל מראה יפה ועיניים יפות. באותו רגע אומר אלוהים לשמואל, כי זהו המלך ושמואל לוקח את הקרן עם השמן ומושח את דוד למלך מול עיני אביו ואחיו. מאז רוח אלוהים נחה על דוד ואלוהים היה עם דוד בכל אשר עשה ושמואל חזר לביתו הרמתה.

רוח רעה שורה על שאול (פס' י"ד - כ"ג)

בינתיים רוח אלוהים עזבה את שאול והוא הרגיש רע מאוד והיה בדיכאון. כשעבדיו ראו אותו כך, הם הציעו להביא מישהו שיודע לנגן בכינור ומתי שירגיש לא טוב האיש הזה ינגן לו. שאול הסכים ועבדיו אמרו לו, שיש נער בן ישי, שהוא יודע לנגן והוא גיבור חיל, איש מלחמה, נבון, יפה תואר ואלוהים איתו. שאול שומע את הדברים האלה ומבקש לקרוא לדוד. (זכור: דוד היה רועה צאן, לכן בדרכו היה מנגן בחליל ונלחם בחיות טרף). ישי שולח את בנו דוד אל המלך עם מתנות, וברגע שדוד נכנס לבית שאול, שאול אוהב אותו מאוד והופך אותו לנושא כליו, ובכל פעם ששאול הרגיש לא טוב דוד היה מנגן בכינורו ושאל הרגיש יותר טוב.

פירושי מילים שמואל א ט"ז :

הַתְּקַדְּשׁוּ = הכינו עצמכם, הזמינו,	אֲדַמוּנִי = מְרַאֶה אָדוּם
אֲדַ נְגַד ה' משיחו = רְאוּי הוּא לְהִיּוֹת מְשִׁיחַ	וּבְעֵתָתוֹ = מְחַרְיֵדָה אוֹתוֹ, גּוֹרֵמַת לוֹ פֶּחַד

ענו על השאלות הבאות:

1. ציינו שורש מנחה בפס' ו' - ז'
מהי, לדעתכם, מטרת הכותב בחזרה על שורש זה?

2. המושג 'אירוניה': משמעות הפוכה ממה שנאמר; יש בדבר סתירה; עוקצנות; לעגנות. קראו פרק ט"ו, פס' כח' ופרק ט"ז פס' כא'-כג' והסבירו מהי האירוניה בכניסת דוד לחצר המלך שאול.

שמואל א' פרק י"ז - מלחמת דוד בגוליית

תקציר

בפרק זה ישראל יוצאת לקרב מול פלשתים, מפני שהפלשתים רוצים להרחיב את שטחם ולכבוש את הרי יהודה. הפלשתים חנו ברכס הר אחד והישראלים חנו על רכס ההר שממול, באמצע הפריד ביניהם הגיא.

עלייתו של גליית והצעתו (פס' ד'-י"א)

לפתע יצא אדם פלשתי ושמו גוליית. הוא נראה גבוה ומפחיד, על ראשו יש כובע עשוי מנחושת והוא לבוש כולו שריון קשקשים, בין כתפיו יש לו כידון מנחושת וחנית בעלת חץ חד מאוד. גוליית עמד על הגיא וקרא לישראל בקול גדול: "בואו ואני אראה לכם! בשביל מה תצאו להילחם בנו הפלשתים? עדיף שתשלחו לי מישהו מכס להילחם נגדי, אם הוא יצליח להרוג אותי אנחנו נהיה לכם עבדים, ואם אני אצליח להרוג אותם תהיו לנו עבדים. בואו תראו איך אני אוכיח לכם שאני אנצח ושאתם תפסידו במערכה, אני אבייש אתכם ואת האלוהיכם" ברגע ששמעו שאול ואנשיו את האיש הם פחדו מאוד ואף אחד לא רצה להילחם נגדו.

השלימו את המשפטים הבאים וענו על השאלות הבאות:

ההצעה לקרב הביניים

1. גוליית הציע לעם ישראל _____
2. הצד המפסיד, לפי הצעתו _____
הוא חזר והציע את הצעתו במשך _____ יום (פסוק ט"ו).

3. בפס' ה' - ז' המחבר המקראי מתאר בפירוט את מראהו ואת ציודו של גוליית. מהי, לדעתכם, מטרתו של המחבר המקראי בתיאור זה?

4. קראו פסוקים נ"ב - נ"ז.
א. הסבירו במלים שלכם את דברי הבוז והלעג שמפנה גוליית הפלישתי כלפי דוד.

- ב. כתבו במלים שלכם את תשובתו של דוד לדברי גוליית כלפיו.

- ג. מה יחסו של גוליית לאמונתו של דוד בה' לדעתכם?

דוד מגיע למחנה (פסוקים י"ב- ל"ז)

שלושת אחיו הגדולים של דוד יצאו למלחמה ודוד נשאר בבית לרעות את צאן אביו הזקן. לאחר ארבעים יום שהיו הבנים במערכה, אביו של דוד דאג מאוד לבניו ולכן הוא ביקש מדוד, שייקח אוכל לאחיו ולמפקד שלהם (באותה תקופה הצבא לא היה מספיק מאורגן עם הרבה אוכל לכן משפחות הלוחמים היו דואגים לשלוח אוכל לבנים). ישי אביו של דוד רצה גם, שדוד יביא לו הוכחה שהבנים שלו עדיין בחיים.

דוד עשה מה שאביו ביקש ממנו והלך למקום שבו חנה הצבא. בזמן שהוא מחפש את אחיו הוא שומע את גולית הפלשתי צועק לעבר ישראל והוא רואה כיצד כל צבא ישראל פוחד מגולית, ברגע שהם שומעים את קולו (זכרו: גולית צועק כך כבר ארבעים יום בבוקר ובערב ואף אחד מבין הלוחמים לא מוכן לצאת לקרב נגדו), אחר כך דוד שומע את אחד הלוחמים צועק: "ראיתם איך האיש הזה (גולית) מנסה לבייש את ישראל ואת אלוהיו? המלך שאול אמר, כי מי שיצא להילחם באיש הזה הוא (שאול) יעשיר אותו, כל משפחתו של האיש תהיה פתורה ממיסים וגם את הבת של המלך הוא ייתן לו לאישה". דוד פונה ללוחמים ושואל: "מי האיש הזה בכלל שרוצה לבייש את ישראל ואת אלוהים, מה אתם פוחדים ממנו?".

אליאב אחיו הבכור של דוד שומע את דוד, שמדבר עם הלוחמים ומלגלג עליהם בגלל, שהם פוחדים מגולית והוא כועס על דוד וצועק עליו: "מה אתה עושה פה בכלל, למה עזבת את הצאן של אבא? אני יודע... אתה באת לפה בגלל שאתה אוהב לראות מלחמות." ודוד עונה לאליאב: "מה אני עשיתי? אני לא עשיתי כלום. מה שקורה כאן עם גולית זה לא דבר, שאפשר לעבור עליו בשתיקה". תוך שדוד ממשיך לדבר עם הלוחמים הם הולכים לשאול ומספרים לו מה קורה עם דוד. שאול מבקש שיביאו את דוד אליו, כאשר הוא פוגש בנער דוד, דוד אומר לו: "אל תדאג, אני אלך להילחם עם הפלשתי הזה". שאול לא מסכים עם דוד הקטן ואומר לו, כי הוא עדיין נער והוא לא יכול להילחם עם גולית, מפני שגולית הוא איש צבא וכבר השתתף בקרבות רבים. כדי לשכנע את שאול דוד מספר לו על שני מקרים שקרו לו בזמן, שהוא היה רועה צאן. האחד, כיצד הוא נלחם והרג את האריה, שרצה לטרוף שה מהעדר. והשני, כיצד הוא נלחם והרג את הדוב, שרצה לטרוף שה מהעדר. דוד אומר לשאול: "כמו שאלוהים הציל אותי מהאריה ומהדוב כך אלוהים יציל אותי מהפלשתי, מפני שהפלשתי פוגע בכבוד אלוהים".

נצחון דוד על גוליית (פס' ל"ח-נ"ד)

שאול מסכים שדוד יצא לקרב נגד הפלשתי וכדי להגן על דוד שאול מוריד מעליו את כובע הנחושת שלו, את השריון ואת המדים שלו ומלביש בהם את דוד, ואחר הוא נותן לו גם את החרב שלו. דוד ניסה ללכת עם כל המדים, אך התקשה בכך, לכן הוא הוריד מעליו את המדים ואמר לשאול, שהוא לא רגיל ללכת עם הבגדים האלה. הוא לקח איתו מקל וחמש אבנים מהנחל ושם אותם בילקוטו (זכרו: דוד היה רועה צאן ועל כן המקל והאבנים היו כליו).

ענו על השאלות הבאות:

1. לפי המספר בפרק, כששמע שאול את דברי גוליית הוא -

2. שאול הבטיח שלושה פרסים למי שיצא להילחם בגוליית:

- א. _____
- ב. _____
- ג. _____ (פס' כ"ה)

3. האם שאול מסכים מיד כי דוד ילחם בגוליית ומה הוא ניסה לעשות כדי להגן על דוד? נמקו במילותיכם.

4. כיצד יצא דוד להילחם בגוליית?

פגישת דוד וגוליית (פס' מ"א- נ"ד)

כאשר גוליית רואה את דוד, נער קטן עם מקל בידו, מגיע לקראתו בלי שריון ובלי כלום, הוא (גוליית) מתחיל ללגלג עליו. הוא צוחק ואומר לו: "מה אתה חושב שאני כלב, שאתה בא אליי עם מקל ואבנים?" וגוליית ממשיך לקלל את אלוהיו של דוד ואומר לו: "בוא ואני אתן בשרך לעוף השמים ולבהמת השדה" (גוליית בטוח בניצחונו והוא צוחק על דוד הקטן). דוד עונה לגוליית על צחוקו ואומר: "אתה בא אליי עם חרב, חנית וכידון ואני בא אליך בשם האלוהים, שאתה חושב לבייש, אני אראה לך, שהיום אני אהרוג אותך ואוריד את ראשך מעליך ואני אשים אותו במחנה הפלשתים, שיהיה מאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ, כדי שכולם ידעו שיש אלוהים לישראל והוא הכי חזק ואי אפשר לנצח אותו, לא בחרב ולא בחנית!"

ברגע שגוליית מתקרב לדוד, דוד מכניס את ידו לילקוטו ומוציא משם אבן וזורק אותה על מצחו של גוליית. גוליית נופל במקום ומת. הפלשתים בורחים, כאשר הם רואים את גוליית הגיבור שלהם מת. דוד מתקרב אליו, לוקח את חרבו של גוליית ועורף את ראשו, לאחר מכן צבא ישראל ויהודה רודפים אחרי הפלשתים והורגים אותם. בסוף הקרב כולם חוזרים לירושלים ודוד לוקח את ראש גוליית הפלשתי ואת כליו של גוליית לירושלים.

בן מי זה הנער? (פס' נ"ה- נ"ח)

שאול רואה את דוד שהרג את גוליית והוא שואל את אבנר בן נר שר הצבא שלו "מיהו הנער הזה?" ואבנר נשבע לו שהוא לא מכיר אותו, לאחר מכן אבנר מביא את דוד לשאול ודוד אומר לו שהוא בן ישי שגר בבית לחם.

פירושי מילים שמואל א', י"ז :

איפת הקליא = קמח קליות בנפח של איפה חריצי החלב = גבינות חלב עֲרֵבְתָם = משפונות יעשה חפשי בישראל = יהיה פטור ממסים ומחובות למלך ויאָל ללכת = הסכים לנסות ללכת ויחזק דוד מן הפלשתי = התגבר עליו מתערה = מנדנה, מהפלי שהייתה בו	איש הבינים = הבא מביניהם, כעין נציג מצחת נחושת = פסוי לרגלים (דומה לכיסוי במצח) נושא הצנינה = איש שמחזיק לפניו תריס, מגן חֲרָפְתִּי = גידפתי, קיללתי
---	--

ענו על השאלות הבאות:

1. כתבו 3 דרכים בזכותן הצליח דוד לנצח את גוליית:

א. _____
ב. _____
ג. _____

2. לאחר שדוד הרג את גוליית, הפלשתים
בני ישראל _____

משחק קהוט לסיכום הפרק:

שמואל ב' פרק א' – מות שאול וקינת דוד

תקציר

דברי הנער העמלקי (פס' א'-י"ב)

דוד שב מהמלחמה מול עמלק ובינתיים בחזית אחרת בני ישראל נלחמו מול פלישתים והובסו במלחמה. דוד יושב יומיים בצקלג (עיר פלשתית) ואז ביום השלישי להיותו בצקלג מגיע אליו איש ממחנה ישראל ומבשר לו על תוצאות המלחמה. אותו אדם מגיע כשבגדיו קרועים ועפר על ראשו. כשהוא מגיע אל דוד, דוד שואל אותו: מהיכן הגיע? והאיש מספר לו שהצליח להימלט ממחנה ישראל.

דוד שואל אותו מה קרה? והאיש מספר לו: חיילי ישראל ברחו מהמלחמה, הרבה מהם מתו ושואל ויהונתן בנו מתו במלחמה. דוד שואל אותו: איך הוא יודע כי מת שואל ויהונתן בנו? והנער מספר לו: "קראו לי להגיע להר הגלבוע וכשהגעתי ראיתי את שואל נשען על החרב שלו והחיילים של האויב שנמצאים ברכבים ועל הסוסים קלטו אותו ובאו לקראתו כדי לתפוס אותו. כשהוא הסתכל מסביב וראה זאת הוא קרא אלי ואני עניתי. שואל שאל אותי: מי אתה? ואני עניתי לו שאני עמלקי. אז הוא ביקש ממני שאמית אותו כי עדיין לא הצליח למות. והמתתי אותו כי הבנתי שהוא לא יצליח להישאר בחיים אחרי הנפילה הזו. לקחתי את הכתר שעל ראשו ואת האצדעה שעל זרועו והבאתי לאדוני [אל דוד]".

תגובת דוד (פס' י"ג-ט"ז)

דוד ששומע את דברי הנער העמלקי מבין שהסיפור אמיתי ושואל מת במלחמה, הוא וכל אנשיו קורעים את בגדיהם, סופדים, בוכים וצמים עד הערב על מות שואל ויהונתן ועל חיילי ישראל שנפלו בחרב.

דוד שואל את הנער העמלקי מי משפחתו? והנער עונה לו שהוא בן של עמלקי שהתגייר. דוד מוכיח אותו ושואל אותו: איך לא פחדת להרוג את משיח ה' [שואל היה המלך]???

דוד קורא לאחד מאנשיו ומצווה עליו להרוג את הנער כי הרג את שואל והוא ממית אותו. הוא אומר לנער: עונשך מוות. אתה בעצמך הודית בפך שהרגת את משיח ה' ולכן עונשך מוות.

קינת דוד (פס' י"ז-כ"ז)

דוד מקונן על שואל ויהונתן שמתו במלחמה. ושואל בכאב ובתמיהה איך נפלו גיבורים???

הוא פונה לעם ישראל בבקשה שלא יפרסמו את דבר מותם של שואל ויהונתן כדי שבנות הפלישתים היושבות באשקלון ובגת לא ישמחו. דוד פונה להרי הגלבוע ומבקש מהאל שהמקום שמתו שם גיבורי המלחמה לא ירד שם מטר וטל וכך לא יוציאו תבואה וזה כדי להדגיש את גודל האבדה והטרגדיה שהייתה במקום. שהחיים לא ימשיכו להתנהל כהרגלם אחרי אבדה כזו.

דוד מהלל את דוד ויהונתן שכלי המלחמה שלהם אף פעם לא חזרו ריקם. תמיד כשנלחמו נצחו. כל מכת לחימה שלהם הייתה עם תוצאה.

דוד מהלל את הקשר הטוב בין שואל ויהונתן שבחייהם ובמותם לא נפרדו.

דוד משווה את שואל ויהונתן לנשרים ואריות שהם חיות המושלות בעופות ובעלי החיים ומדגיש שהם היו יותר חזקים וקלים מהם.

דוד פונה לבנות ישראל ואומר להם להתאבל ולבכות על מות שאול כיוון שהוא זה שגרם לכך שהיו להן חיי מותרות והן לבשו תכשיטי זהב.

דוד שואל פעם נוספת בכאב: איך נפלו גיבורים בתוך המלחמה?

לאחר מכן דוד מתמקד ביהונתן שהיה חברו הטוב ביותר. הוא פונה אליו ומתאר את הקשר ביניהם כקשר חזק מאוד שהיה חשוב לו יותר מהאהבה והקשר שלו עם נשותיו. [יהונתן הציל את דוד פעמיים ממוות].

דוד מסיים בתמיהה, צער וכאב: איך נפלו גיבורים ויאבדו כלי מלחמה???

פירושי מילים שמואל ב פרק א':

<p>נס – ברח קינה – שיר עצב בנות הערלים – בנות הגויים [ערל=אדם שלא עשה ברית מילה] הצבי ישראל – ארץ ישראל המשולה לצבי אצעדה – תכשיט מלכות שעונדים על הזרוע</p>	<p>גת, אשקלון – שתיים מתוך חמש ערי פלישתים נגעל – נמרח בדם עדי זהב – תכשיטים מזהב נפלאה – נפלאה</p>
---	--

ענו על השאלות הבאות:

1. קראו שמואל ב' פרק א' וכתבו:

א. מהן שלושת הבשורות שמקבל דוד כשהוא יושב בצקלג?

ב. כיצד דוד מגיב לבשורות?

ג. האם שמעתם בחייכם בשורה שהכאיבה לכם? כיצד היתה תגובתכם? האם התגובה שלכם עזרה לכם להכיל את הכאב?

2. כיצד מוכיח הנער העמלקי לדוד שהמידע שלו אמין? צטטו והסבירו במילותיכם.

3. א. כיצד גומל דוד לנער העמלקי על מעשיו ומדוע?

ב. כיצד לדעתכם שיער הנער העמלקי שדוד יגיב למידע שהעביר לו ומדוע? מה דעתכם על תגובתו של דוד? נמקו.

5. קינת דוד היא אחת היצירות המפורסמות במקרא, נהוג להקריא אותה גם לזכר החיילים אשר נפלו במהלך שירותם הצבאי. מדוע לדעתכם קינת דוד הפכה לקינה לאומית המקובלת גם בימינו?

השוואה בין מקורות

מותו של שאול על פי המחבר המקראי (שמואל א' פרק ל"א פס' א' – ו')	מותו של שאול על פי דיווחו של הנער העמלקי לדוד (שמואל ב' פרק א' פס' ב' – י')
<p>ויפֿלְשֵׁתִים, נלְחָמִים בְּיִשְׂרָאֵל; וַיָּנֶסוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי פְלִשְׁתִּים, וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים, בְּהַר הַגִּלְבָּעַ .</p> <p>ב וַיִּדְבְּקוּ פְלִשְׁתִּים, אֶת-שְׂאוּל וְאֶת-בָּנָיו; וַיָּכוּ פְלִשְׁתִּים, אֶת-יְהוֹנָתָן וְאֶת-אֲבִינֶדָב וְאֶת-מֶלְכִישִׁיעַ--בְּנֵי שְׂאוּל . ג וַתִּכְבַּד הַמְּלָחָמָה אֶל-שְׂאוּל, וַיִּמְצָאֶהוּ הַמּוֹרִים אַנְשִׁים בְּקִשָּׁת; וַיַּחַל מְאֹד, מִהַמּוֹרִים . ד וַיֹּאמֶר שְׂאוּל לְנִשְׂא כְלָיו שְׁלֹף חַרְבֶּךָ וַדְּקַרְנֵי בַּהּ, פֶּן-יָבֹאוּ הָעֲרָלִים הָאֵלֶּה וַיְדַקְרְנֵי וְהִתְעַלְלוּ-בִּי, וְלֹא אָבָה נִשְׂא כְלָיו, כִּי יָרָא מְאֹד; וַיִּקַּח שְׂאוּל אֶת-הַחֶרֶב, וַיִּפֹּל עָלֶיהָ . ה וַיָּרָא נִשְׂא-כְלָיו, כִּי מֵת שְׂאוּל; וַיִּפֹּל גַּם-הוּא עַל-חַרְבּוֹ, וַיָּמָת עִמּוֹ . ו וַיָּמָת שְׂאוּל וּשְׁלֶשֶׁת בָּנָיו וְנִשְׂא כְלָיו גַּם כָּל-אַנְשָׁיו, בַּיּוֹם הַהוּא--יַחְדָּו .</p>	<p>וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי, וְהָיָה אִישׁ בָּא מִן-הַמַּחֲנֶה מֵעַם שְׂאוּל, וַיְבַגְדֵי קְרָעִים, וַאֲדָמָה עַל-רֹאשׁוֹ; וַיְהִי בְּבֹאוֹ אֶל-דָּוִד, וַיִּפֹּל אַרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ . ג וַיֹּאמֶר לוֹ דָּוִד, אֵי מֵזָה תָּבוֹא; וַיֹּאמֶר אֵלָיו, מִמַּחֲנֶה יִשְׂרָאֵל נִמְלָטְתִּי . ד וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד מַה-הָיָה הַדָּבָר, הַגָּד-נָא לִּי; וַיֹּאמֶר אֲשֶׁר-נָס הָעָם מִן-הַמְּלָחָמָה, וְגַם-הַרְבֵּה נָפַל מִן-הָעָם וַיָּמָתוּ, וְגַם שְׂאוּל וַיְהוֹנָתָן בָּנוּ, מֵתוּ . ה וַיֹּאמֶר דָּוִד, אֶל-הַנַּעַר הַמַּגִּיד לוֹ: אֵיךְ זָדַעְתָּ, כִּי-מֵת שְׂאוּל וַיְהוֹנָתָן בָּנוּ . ו וַיֹּאמֶר הַנַּעַר הַמַּגִּיד לוֹ, נִקְרָא נְקִרְיָתִי בְּהַר הַגִּלְבָּעַ, וְהָיָה שְׂאוּל, נִשְׁעָן עַל-חֲנִיתוֹ; וְהָיָה הָרֶקֶב וּבַעֲלֵי הַפָּרָשִׁים, הַדְּבָקָהוּ . ז וַיִּפֹּן אַחֲרָיו, וַיִּרְאֵנִי; וַיִּקְרָא אֵלַי, וַאֲמַר הִנְנִי . ח וַיֹּאמֶר לִי, מִי-אַתָּה; וַיֹּאמֶר (וַאֲמַר) אֵלָיו, עַמְלֵקִי אֲנִכִּי . ט וַיֹּאמֶר אֵלַי, עָמַד-נָא עָלַי וּמַתְּנֵנִי--כִּי אַחְזָנִי, הַשֶּׁבַע: כִּי-כָל-עוֹד נִפְשִׁי, בִּי . י וַאֲעַמְד עָלָיו, וְאֶמְתֶּתְהוּ--כִּי זָדַעְתָּ, כִּי לֹא חָיָה אַחֲרַי נָפְלוּ; וְאֶקַּח הַיָּזָר אֲשֶׁר עַל-רֹאשׁוֹ, וְאֶצְעָדָה אֲשֶׁר עַל-זְרַעוֹ, וְאֶבְיֵאֵם אֶל-אֲדֹנָי, הַנָּה .</p>

ערכו השוואה (מה דומה ומה שונה) בתיאור מותו של שאול ע"פ המחבר המקראי ועל פי הדיווח של הנער העמלקי.

שמואל ב' פרק ה' – המלכת דוד על כל ישראל

תקציר

המלכה נוספת (פס' א'-ה')

כל שבטי ישראל באים אל דוד שנמצא בחברון בבקשה שימלוך עליהם. הסיבות שהם נותנים לו:

1. אתה מהעם שלנו ולא שייך רק לשבט יהודה.

2. עוד מתקופת שאול היית ראש הצבא והוצאת את העם למלחמות והבאת אותם לביתם לאחר ניצחונות.

3. ה' הודיע לך בנבואה שאתה נבחרת להיות מלך על ישראל ולדאוג לצרכיהם.

זקני ישראל [ראשי העם] מגיעים אל דוד לחברון ודוד כורת איתם ברית בחברון בשבועה לפני ה' שימלוך עליהם וידאג להם ושם מושחים אותו למלך על כל ישראל.

דוד מולך בסך הכול 40 שנה. בחברון הוא מולך על שבט יהודה בלבד במשך 7 שנים וששה חודשים ואילו על כל ישראל ויהודה הוא מולך 33 שנה.

כיבוש ירושלים (פס' ו'-י')

לאחר שדוד מולך הוא הולך אל שטח בארץ ישראל ששבטי יהודה ובנימין עוד לא כבשו [חלק מירושלים]. מי שישבו שם היו היבוסיים שאמרו לדוד שהוא לא יוכל לכבוש את העיר ואף להיכנס למקום לא יצליח כיוון שהחיילים שלהם חזקים מאוד ואף העיוורים והפיסחים בחיילים שלהם יצליחו לשמור על העיר והוא לא יוכל להזיז אותם. דוד לכד את מצודת ציון שהייתה בקרבת עיר יבוס ושינה את שמה לעיר דוד. הוא מכריז באותו היום בפני חייליו שמי שיהיה הראשון שיכנס לעיר ויכבוש את הצינור שהוא המקום המרכזי ובעל החוזק של היבוסיים [כיוון שהוא מעביר מים לאנשי המקום או מכיוון שזה שער העיר] הוא יהיה שר שלו. ידוע בספר דברי הימים שיואב בן צוריה נכנס למקום וכובש את המקום. לאות זיכרון החליטו שלא להיכנס לתוך בתי היבוסיים העיוורים והפיסחים. דוד לאחר כיבוש המקום מתיישב במצודה וקורא לה עיר דוד. דוד בונה את המקום אך את הרחבה שהייתה צמודה למצודת דוד הוא משאיר ריקה [מילוא] ולא בונה שם כדי שעולי הרגל כשהם מגיעים לירושלים יוכלו להתאסף שם. דוד גדל ומתחזק וה' אתו בכל שהוא עושה הוא מצליח.

קשרי חוץ (פס' י"א-י"ב)

חירם מלך צור שולח אל דוד שליחים לצורך הסכם שלום וידידות ואיתם הוא שולח מתנות: עצי ארזים, אנשים שמומחים בהכנת דברים מעצים ואנשים שמומחים בהכנת דברים מאבנים והם בונים לדוד בית.

כשרואה דוד את ההצלחה שלו בכל מה שהוא עושה ואת העובדה שמלך גוי בא לעזרתו הוא מבין שה' בחר בו כמלך על ישראל ושהמטרה בהמלכתו היא להרים ולחזק את ישראל.

משפחה וילדים (פס' י"ג-ט"ז)

דוד לוקח לו פילגשים ונשים מירושלים והן מביאות לו בנים ובנות בנוסף למה שכבר היו לו לפני שמלך על כל ישראל. שמות בני דוד שנולדו לו בזמן מלוכתו בירושלים: שמוע, שובב, נתן, שלמה, יבחר, אלישוע, נפג, יפיע, אלישמע, אלידע, אליפלט.

המלחמות האחרונות עם הפלשתים (פס' י"ז-כ"ה)

פלישתים שומעים שדוד הומלך על ידי כל ישראל למלך ומתאספים כולם כדי לעלות להילחם מול דוד כיוון שידעו על גבורתו וחוששים מפניו. דוד שומע על הדבר ויורד אל המצודה שלו להכין את חייליו לקראת המלחמה בפלישתים. הפלישתים באים למקום שנמצא ליד ירושלים ונקרא עמק רפאים ושם הם פורשים את חייליהם ומתכוננים למלחמה מול ישראל.

דוד שואל את ה' [באורים ותומים] האם יעלה אל פלישתים? האם ה' ייתן אותם בידו והוא ינצח אותם? ה' עונה לו: שיעלה להילחם עימם והוא ייתן אותם בידו. דוד עולה למקום הנקרא "בעל פרצים" שהיו שם חלק מצבא פלישתים והוא תוקף את הפלישתים והם בורחים ממנו. לכן הוא קורא מאותו רגע למקום בשם זה כיוון ששם ה' עזר לו ואויביו נכנעו לו במהירות כמו שמים פורצים ממקום.

הפלישתים בזמן בריחתם עוזבים במקום את העבודה הזרה שלהם וחיילי דוד ודוד שורפים את מה שמצאו במקום.

הפלישתים מוסיפים להתכונן למלחמה מול דוד והוא שואל את ה' האם לעלות להילחם עימם? ה' משיב לו: לא לעלות מולם [בצורה חזיתית] אלא שיבוא מסביבם ויחכה. כשישמע צעדים בראשי האילנות ידע שה' שלח את מלאכיו לסייע לו במלחמה ואז רק יתקוף את הפלישתים. דוד שומע להוראות האל. וכובש ומניס את פלישתים ממקום הנקרא גבע עד הדרך למקום הנקרא גזר.

פירושי מילים שמואל ב' פרק ה':

<p>וינטשו – ויתפשו [פרשו את הצבא שלהם שם]</p> <p>עיוורים ופסחים – אנשים שלא רואים או לא שומעים.</p> <p>פילגש – אישה שבקשר איתה אינה מקבלת את ההתחייבויות שיש בכתובה.</p> <p>עמק רפאים – עמק הגיבורים</p> <p>עצביהם – עבודה זרה שלהם</p> <p>ראשי הבכאים – ראשי האילנות</p>	<p>נגיד – מלך</p> <p>מוציא ומביא – מוציא את העם למלחמה ומביא אותם לביתם.</p> <p>זקני ישראל – האנשים החשובים והחכמים בעם.</p> <p>צינור – מקום מרכזי ביבוס שמעביר מים לכל אנשי העיר.</p> <p>חרשי עץ – אנשים שמומחים בעשיית דברים מעץ [נגרים, אומנים]</p> <p>חרשי אבן קיר – אנשים שמומחים בעשיית דברים מאבני קיר [אדריכלים, בנאים, קבלנים]</p>
---	---

ענו על השאלות הבאות:

- קראו פסוקים א' – ב'. מהם הנימוקים שמעלים שבטי ישראל בפני דוד לבקשתם כי ימלוך על ישראל? ציינו שלושה נימוקים.

2. קראו פסוק ג' – ציינו מי הם השותפים בברית, והסבירו את החשיבות של כל אחד מהצדדים הללו בברית.

3. כיבוש ירושלים בימי דוד מוזכר במקרא פעמיים בפרק זה ובספר דברי הימים א' י"א, ד'–ז'.

שמואל ב', ה', פס' ו'–ט'	דברי הימים א', י"א, פס' ד' – ז'
וַיֵּלֶךְ הַמֶּלֶךְ וְאֶנְשָׁיו יְרוּשָׁלַם, אֶל-הַיְבֹסִי יוֹשֵׁב הָאָרֶץ; וַיֹּאמֶר לְדָוִד לֵאמֹר, לֹא-תָבוֹא הַנָּהָ, כִּי אִם-הִסִּירְךָ הָעֵרְוִים וְהַפְסָחִים לֵאמֹר, לֹא-יָבוֹא דָוִד הַנָּהָ.	וַיֵּלֶךְ דָּוִד וְכָל-יִשְׂרָאֵל יְרוּשָׁלַם, הֵי אֵיבֹס; וְשָׁם, הַיְבֹסִי, יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ
וַיִּלְכְּדוּ דָוִד, אֶת מִצְדַּת צִיּוֹן--הִיא, עִיר דָּוִד	וַיִּלְכְּדוּ דָּוִד אֶת-מִצְדַּת צִיּוֹן, הִיא עִיר דָּוִד.
וַיֹּאמֶר דָּוִד בַּיּוֹם הַהוּא, כָּל-מִכָּה יְבֹסִי וַיִּגַע בְּצַנּוֹר, וְאֶת-הַפְסָחִים וְאֶת-הָעֵרְוִים, שָׁנְאוּ (שְׁנוֹאִי) נֶפֶשׁ דָּוִד; עַל-כֵּן, יֹאמְרוּ, עֲנֹר וּפְסָח, לֹא יָבוֹא אֶל-הַבַּיִת	וַיֹּאמֶר דָּוִד--כָּל-מִכָּה יְבֹסִי בְּרֵאשׁוֹנָה, יִהְיֶה לְרֹאשׁ וּלְשָׂר; וַיַּעַל בְּרֵאשׁוֹנָה יוֹאָב בֶּן-צְרוּיָהּ, וַיְהִי לְרֹאשׁ.

א. ציינו פרט אחד על כיבוש ירושלים שמופיע בפרק שלנו אך אינו מופיע בספר דברי הימים.

ב. ציינו פרט אחד על כיבוש ירושלים שמופיע בספר דברי הימים אך אינו מופיע בפרק שלנו.

ג. מהו ההסבר האפשרי להבדלים אלו?

4. בפרק מופיעות שתי מלחמות של דוד עם פלשתים.

א. מהי תגובת דוד בכל פעם כשהוא שומע שפלשתים נאספים להילחם עימו?

ב. עם מי דוד מתייעץ ביציאתו למלחמה?

ג. מהי תגובת האל לשאלת דוד? צטטו והסבירו

שמואל ב' פרק ו' – דוד מעלה את ארון ה' לירושלים

תקציר

העלאת ארון ה' מבית אבינדב (פס' א'-ה')

אחרי שדוד מכתיר את ירושלים בתור עיר הבירה של הממלכה ובונה שם את ביתו, הוא מעוניין להעלות את ארון ה' לירושלים.

ארון ה' היה החפץ המקודש ביותר לעם ישראל. הארון היה עשוי מתיבת עץ שבנה משה רבנו וצופה בזהב. בארון ה' היו שברי לוחות האבנים שקיבל משה רבנו בפעם הראשונה, הלוחות השניים וספר תורה קטן שכתב משה רבנו על פי ה'.

דוד אוסף 30,000 איש מישראל כדי לעלות את ארון ה' מהגבעה לעיר דוד. את הארון שמו על עגלה חדשה שסחבו אותה שני שוורים ובני אבינדב הכוהנים אחיו ועזא מובילים את הארון. אחיו מקדימה ועזא הולך בצד הארון לאורך הדרך מהגבעה שבקריית יערים לכיוון ירושלים. דוד והעם רוקדים לפני ארון ה' ומנגנים בכלי נגינה שונים: כינורות, נבלים, תופים, מצלתיים ומנענעים.

עוזה: מעשהו וגורלו (פס' ו'-י"א)

הדברים לא מתנהלים כמתוכנן. באמצע הדרך העגלה נוטה על צידה כי הבקר שהחזיק אותה עזב את העגלה. עזא שחש שהארון ייפול תפס אותו [דבר שאסור לו לעשות כיוון שיש איסור לגעת בארון ה'] עזא מת במקום ודוד שרואה את הדבר כועס מאוד כי מבין שעזא מת מכיוון שנגע בארון ה' וכוונתו הייתה לטובה לשמור על הארון אך האחריות הייתה של דוד שאמר שהארון יינשא על העגלה ולא על ידי מוטות בכתף. הוא חושש שגם כשיגיע הארון לעיר דוד יקרו דברים רעים במקום ולכן הוא מחליט לא להעביר את ארון ה' לעיר דוד אלא מעביר אותו זמנית לבית עובד הגת.

העלאת ארון ה' מבית עבד אדום (פס' י"ב-י"ט)

כעבור שלושה חודשים מדווחים לדוד שה' ברך את עובד ואת כל בני ביתו בזכות הארון שבביתו ודוד שרואה שארון ה' לא מזיק למקום אלא מברך את המקום שאנשיו מכבדים אותו מחליט לעלות שוב את ארון ה' לירושלים.

העלאת הארון לירושלים מלווה בתרועה ובקול שופר ודוד שלבוש אפוד בד [בגדים פשוטים ולא בגדי מלכות] רוקד יחד עם העם לפני ארון ה'. לאורך כל הדרך כל שישה צעדים דוד זובח קורבנות לה' עד שמגיעים אל עיר דוד. בסיום התהלוכה ארון ה' מוכנס לאוהל שהכין לכבודו דוד ודוד מברך את כל ישראל בשם ה', מקריבים קורבנות, אוכלים, שותים ושמחים ודוד מחלק מתנות לעם: לכל אחד מבני העם הוא מביא חלה, מנת בשר ויין.

מיכל: מעשה וגורלה (פס' כ'-כ"ג)

אך אשה אחת איננה שותפה לשמחה - מיכל בת שאול, אשת דוד. כשארון ה' וכל התהלוכה עוברת מתחת לבית דוד משקיפה מיכל אשת דוד מהחלון ורואה את בעלה דוד רוקד עם כל העם לפני ארון ה' ובליבה בזה לו כי חשבה שאין זה ראוי שמלך ירקוד כאחד העם גם אם זה לפני ארון ה'.

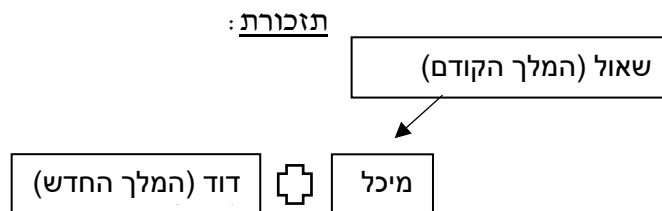
כשדוד מגיע הביתה היא מטיחה בו את כל הדברים: "מה נִכְבַּד הַיּוֹם מִלְּךָ? יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נִגְלָה הַיּוֹם לְעֵינֵי אֲמָהוֹת עַבְדֶּיךָ וְנִגְלָה לְאֶחָד הָרָקִים" (פס' כ'). מיכל אומרת לו שהתנהג בצורה לא מכבדת היום והושפל לפני בנות המקום הפשוטות כאילו הוא אחד מהעבדים. דוד משיב למיכל ומזכיר את בית אביה: "לִפְנֵי ה' אֲשֶׁר בָּחַר בִּי מֵאֲבֹיךָ וּמִכָּל בְּיֹתוֹ... וְנִקְלַתִּי עוֹד מִזֹּאת וְהֵייתִי שָׁפֵל בְּעֵינֵי נְעָמָהוֹת אֲשֶׁר אֶמְרָתָ עִמָּם אֲכַבְדָּה" (כא-כב). דוד משיב לה שהיה משפיל עצמו אף יותר בפני ה' ועדין יכובד בעיני השפחות כי לפני האל הוא משפיל עצמו זה שבחר בו והפך אותו למלך על ישראל במקום אביה וכל בני משפחתה. מיכל מכוונה "בית שאול" ולא "אשת דוד" בכל הפעמים כדי

להדגיש שבאירוע זה התנהגה לא כראוי. הכינוי "בת שאול" בא להעניש את מיכל. שאול היה זה שעשה פעולות שאינן ראויות, כדי לבסס את ממלכתו ולהישאר במעמד המלוכה ולכן לא היה ראוי להמשך ממלכתו. בעקבות זאת, למיכל לא היה ילד עד יום מותה.

בפרק זה מופיעים לנו שני סיפורי חטא:

החטא הראשון, החטא של עוזה שנגע בארון ה' ועונשו היה שמת במקום.

החטא השני, החטא של מיכל שצחקה על דוד המלך (בעלה) ועונשה היה שלא היה לה ילד עד יום מותה.

פירושי מילים שמואל ב' פרק ו':

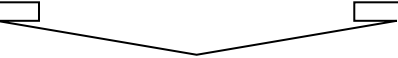
<p>וירא – פחד. מפוז ומכרכר – רוקד ומקפץ. ותבז לו בלבה – זלזלה בדוד בלבה אחד הריקים – אנשים שאינם מכובדים, פשוטי העם. אמהות עבדיו – השפחות של העבדים שלו נגיד – מלך, מושל ונקלתי – אהיה עוד יותר מבוזה, לא מכובד.</p>	<p>מנענעים – כל שכשהיו מנגנים בו היו מנענעים את הגוף. אפוד בד – בגד שלבשו הכוהנים הפשוטים. מריא – בהמה מפוטמת. אשפר – מנת בשר. אשישה – כלי עם יין. ויחר – כעס. ויחר – כאב, הצטער.</p>
---	--

משימה שמואל ב' פרק ו' – השלימו את תרשים הזרימה הבא:

*ה'יכן היה ארון ה'?' כיצד האיצ *pef*?*

*אקרהו *fe* עוזה ומסקנת דוד:*

מקרהו של צובד אדום הכתי ומסקנת דוד:

סממני כבוד ולהירות שנהאו דוד ואנשיו בארון:

- _____ •
- _____ •
- _____ •

שמואל ב' פרק ז' – דוד פונה לנתן הנביא בבקשה לבנות בית לה'

תקציר

בקשת דוד (פס' א'-ג')

דוד יושב ברוגע בביתו לאחר שנח ממלחמות כל האויבים והמתנגדים של עם ישראל. הוא פונה אל נתן הנביא בבקשה לבנות בית לה'. בית שבו ארון האלוהים [הארון שבו לוחות הברית נמצאים] ישכון. דוד מבקש את הדבר מנתן ומסביר לו שהוא, דוד גר בבית מפואר מעצי ארזים ואילו ארון האלוהים נמצא באוהל [יריעה] ולכן הוא מעוניין לכבד את האל ולבנות לו בית מכובד ויפה. נתן הנביא אומר לדוד: עשה את רצונך ובנה בית כיוון שנראה שה' עימך.

דחיית הבקשת על ידי ה' (פס' ד'-י"ז)

באותו הלילה ה' נגלה אל נתן ואומר לו ללכת לדוד ולומר לו: האם אתה תבנה לי בית? הרי לאורך השנים ארון ה' היה באוהל והשרתי את שכנתי בישראל והייתי איתם בכל מקום שהיו ואף פעם לא היה מצב שביקשתי מהמנהיגים או השופטים לבנות בית מלבנים. [בניית הבית הוא משהו משמעותי מאוד ולא כל אחד יכול לזכות לבנות אותו].

עכשיו, לך לדוד עבדי ותגיד לו שאני לקחתי אותך מלרעות צאן ושמתי אותך מנהיג ומושל על עמי [עם ישראל שהוא עם ה'], ואני הייתי אתך בכל שהלכת וגרמתי לך לנצח במלחמות ולהכניע אויביך ופרסמתי שמך בכל העולם כאחד האנשים החשובים ביותר בעולם ושמתי מקום לעמי לישראל שיוכלו לשבת לבטח בארצם בביטחון ובשלווה. ויוכלו להישאר ברוגע בלי לחשוש שיגלו מעל אדמתם או שיפגעו בהם האויבים מסביב. ולכן מה שקרה בתקופת השופטים שהאויבים מסביב לישראל היו פוגעים בהם, יותר לא יעשו זאת כי אני אתן לך מנוחה מכל אויביך. ועוד דבר טוב אומר לך: ה' יקים מימך בית מלוכה כך שגם צאצאיך ימלכו אחריך ואתה תמלא ימך ואז תיקבר יחד עם אבותיך. ומהצאצאים שלך, בנך שיצא ממעיד [לא מאומץ] יהיה מלך לאחר שתמות והוא יבנה בית לכבודי והוא יהיה לי כבן ממש. [היחסים ביניהם יהיו כמו אב לבנו].

אם יתנהג לא כראוי ייענש על ידי אויבים או מחלות אך תמיד אישאר אתו ולא אעזוב אותו כמו שעזבתי את שאול. וכמו שממלכתך קיימת וחזקה היום כך גם יישארו לדורי דורות ולא יכחד זרעך.

תפילת דוד לה' (פס' י"ח-כ"ט)

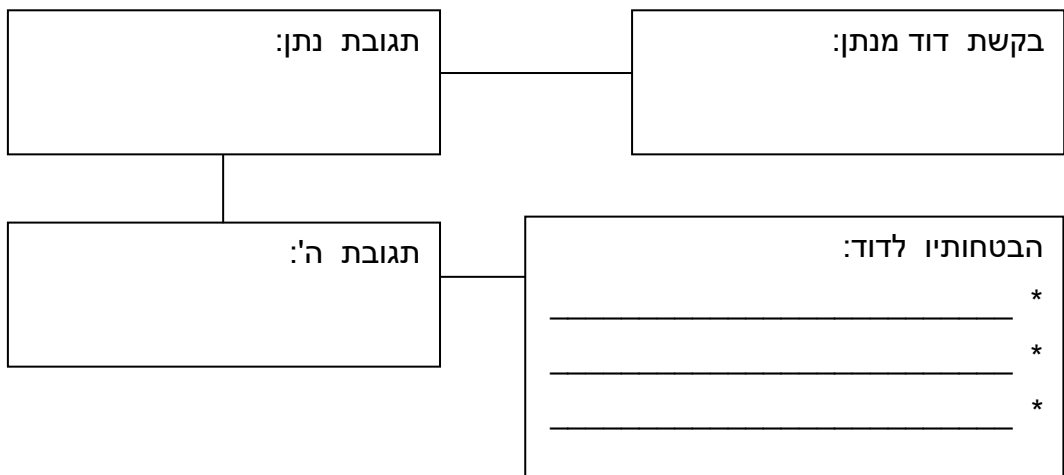
לאחר שנתן הנביא מסיים להעביר את מה שראה בחזיון לדוד. דוד הולך מול ארון ה' בהכנעה פונה אליו ואומר: איני מבין איך ועל מה זכיתי בכל החסדים הגדולים האלה ובכך שה' מאהבתו אותי בחר בי להיות מלך על ישראל ועוד הבטיח לי להשאיר את מלכותי גם לצאצאי.

דוד מהלל את ה' ואומר שאין כמוהו ואין אל חוץ ממנו. הוא משבח את עם ישראל ואומר: ומי כעמך ישראל, העם הכי טוב ומיוחד בכל העולם שזכה שה' בכבודו ובעצמו הלך לפדות אותו ממצרים ולפרסם את שמו בכל העולם ועשה להם ניסים ונפלאות והכין אותם לעם ה' לעולם ואתה להם לאלוהים. ועכשיו, אחרי שהבטחת לי שמלכותי תישאר לזרעי לעד תעשה כמו שאמרת שתתן לאחד מצאצאי לבנות את ביתך, אני מעז להתפלל על זה ולבקש שהדבר יקרה. אתה ה' הוא האלוהים ומכיוון שאני יודע שמה שאתה אומר אמת אני רגוע ויודע שהדבר יקרה ומבקש ממך שתעשה שצאצאי ילכו בדרכך תמיד כדי שיבורך בית עבדך.

פירושי מילים שמואל ב' פרק ז':

שם – כבוד, פרסום.
כשם הגדולים – שם של אנשים חשובים.
בני עולה – אנשים שמחפשים לעשות רע ללא סיבה.
זרעך – צאצאיך [ילדים ביולוגים]
גוי אחד – עם אחד

משימה שמואל ב' פרק ז' - השלימו את תרשימים הזרימה הבא

מגילת אסתר

תקציר

משתה אחשוורוש (פס' א'-ח')

המגילה נפתחת בהיצג על מלכות אחשוורוש: "וַיְהִי בַיָּמִי אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הוּא אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הַמֶּלֶךְ מֵהַדּוֹ וְעַד פּוֹשׁ שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמָאָה מְדִינָה" (א) ולאחר מכן מתואר שבשנת שלוש למלכותו, אחשוורוש ערך משתה "לְכָל שָׂרָיו וְעַבְדָּיו חֵיל פָּרֶס וּמְדֵי הַפְּרָתִימִים וְשָׂרֵי הַמְּדִינֹת לְפָנָיו" (ג) במשך 180 ימים. לאחר המשתה הזה נערך משתה נוסף במשך שבעה ימים: "וּבַמְּלֹאֵת הַיָּמִים הָאֵלֶּה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ לְכָל הָעָם הַנִּמְצְאִים בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה לְמַגְדּוֹל וְעַד קָטָן מִשְׁתֵּה שְׁבַעַת יָמִים בַּחֲצַר גִּנַּת בֵּיתֵן הַמֶּלֶךְ" (ה). המשתה נערך בחצר גינת ביתן המלך ואחשוורוש לא חוסך גם במשתה זה: הוא מפנק את העם בשושן בשתייה כל אחד כפי רצונו, בתפאורה יקרה וכלים בעלי ערך רב. במשתאות אלו השתייה והנהנתנות שולטות: "וְהַשְׁתֵּיָה כָּדַת אֵין אֲנִס כִּי כֵן יִסַּד הַמֶּלֶךְ עַל כָּל רַב בֵּיתוֹ לַעֲשׂוֹת כְּרָצוֹן אִישׁ וְאִישׁ" (ח).

המקרה של ושתי (פס' ט'-ט"ו)

במקביל למשתה שערך אחשוורוש, ושתי, אשתו של אחשוורוש ערכה משתה נשים. ביום השביעי למשתה של אחשוורוש, כשהוא שתוי מאוד ומלא בייך הוא פונה לסריסים שלו: בזאת, חרבונא, בגתא, אבגתא, זתר וכרכס, שבעת סריסיו שיביאו את ושתי המלכה לפניו בכתר מלכות כדי שכולם יראו את יופיה הרב. "לְהַבִּיא אֶת וְשֵׁתִי הַמְּלָכָה לְפָנַי הַמֶּלֶךְ בְּכֶתֶר מְלָכוֹת לְהִרְאוֹת הָעַמִּים וְהַשָּׂרִים אֶת יָפְיָהּ כִּי טוֹבַת מְרָאָה הִיא" (יא), אך ושתי סירבה לבוא. אחשוורוש כעס מאוד, הוא פונה אל החכמים והיועצים שלו ולסריסיו הקרובים אליו ביותר: כרשנא, שתר, אדמתא, תרשיש, מרס, מרסנא וממוכן כפי שהיה נהוג באותה תקופה ומתייעץ איתם לפני קביעת דין. אחשוורוש שואל אותם מה ניתן לעשות למלכה שלא קיימה את הציווי שלו. "מַה לַּעֲשׂוֹת בַּמְּלָכָה וְשֵׁתִי עַל אֲשֶׁר לֹא עָשִׂתָה אֶת מַצְאֵר הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ בְּיַד הַסָּרִיסִים" (טו).

עצתו של ממוכן (פס' ט"ז-כ"ב)

ממוכן שהיה שר בבית אחשוורוש פונה אל אחשוורוש ומחדד לו את גודל ועומק הבעיה שמכיוון שאחשוורוש הוא מלך ולא בן אדם פרטי, ברגע שושתי סירבה לו באופן פומבי [המסר הועבר דרך הסריסים] היא לא פגעה רק בו אלא בכל הגברים בממלכה. הסיפור הרי יתפרסם וכך ושתי גרמה שמעכשיו הנשים שראו שהמלכה עושה כרצונה ומזלזלת בציווי בעלה יעשו גם הן כמוה ויזלזלו בבעלים שלהן ולא יקשיבו להם. לכן, עונשה של ושתי צריך להיות קשה ומלמד, יש להעביר את ושתי מהמלכות ולתת את כיסא המלכות לאחרת טובה ממנה "אֲשֶׁר לֹא תָבוֹא וְשֵׁתִי לְפָנַי הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ וּמְלָכוֹתָהּ יִתֵּן הַמֶּלֶךְ לְרַעֲיוֹתָהּ הַטּוֹבָה מִמֶּנָּה" (יט). ובנוסף, להוציא חוק שיתפרסם בכל הארצות של מלכות אחשוורוש שכל הנשים יכבדו את בעליהן קטנים וגדולים "וְכָל הַנָּשִׁים יִתְּנוּ יָקָר לְבַעְלֵיהֶן לְמַגְדּוֹל וְעַד קָטָן" (כ).

דברי ממוכן מוצאים חן בעיני המלך והשרים והם ממהרים להוציא את החוק ולפרסם אותו בספרים בכל מדינות המלך. כל מדינה וכל עם בשפה המובנת להם. החוק החדש: כל איש שולט בביתו ומדבר בלשון עמו "וַיִּשְׁלַח סָפְרִים אֶל כָּל מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אֶל מְדִינָה וּמְדִינָה כְּכַתְּבָהּ וְאֶל עַם וְעַם כְּלָשׁוֹנוֹ לְהִיּוֹת כָּל אִישׁ שָׂרָר בְּבֵיתוֹ וּמְדַבֵּר כְּלָשׁוֹן עַמּוֹ" (כב).

פירושי מילים אסתר פרק א':

<p>ותמאן – ותסרב ויקצוף – כעס גדול חמתו בערה בו – כעס גדול שמחמם את כל הגוף שרר – שולט יודעי העיתים – אלה שמנחשים מה יקרה בעתיד הפרתמים – שרים שאחראים על מדינות. מגדול ועד קטן – כולם, גדולים ועד קטנים.</p>	<p>ובמלאת הימים – כשיסתיימו הימים (הסתיימה התקופה) כי כן יסד המלך – חוקק המלך (חוק שקבע המלך) דת המלך – חוק המלך אין אונס – כל אדם עושה כרצונו בלי כפייה סריסים – אנשים ששימשו את המלך ואין להם את מערכת הרבייה כיוון שהם משרתים גם בארמון הנשים.</p>
--	--

משחק כיתתי -

ענו על השאלה

1. קראו את פרק א במגילה וסדרו את אירועי הפרק ברצף הנכון:

____ ממוכן מייעץ למלך להמליך מלכה אחרת במקום ושתי

____ המלך אחשוורוש התמלא כעס כלפי ושתי

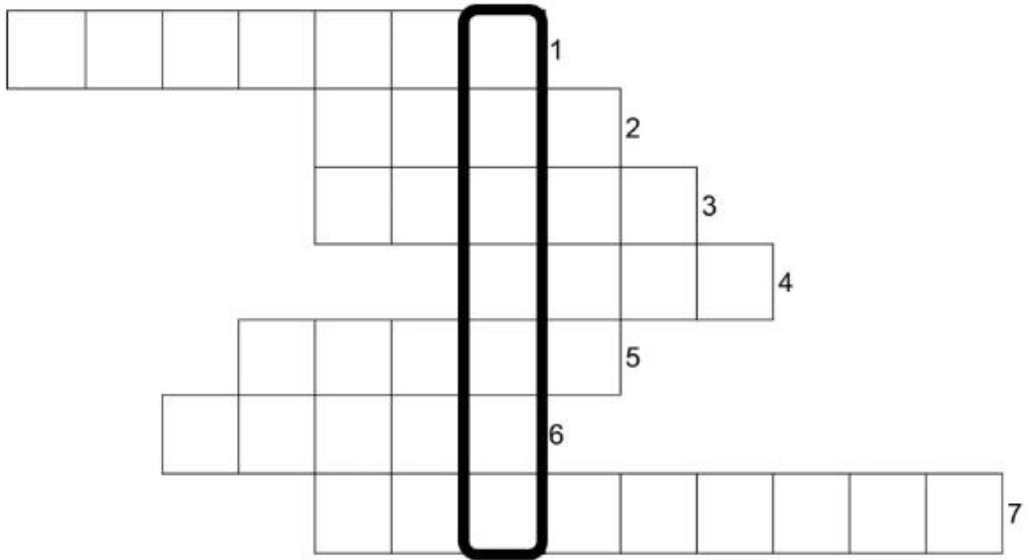
____ ושתי המלכה עשתה משתה נשים

____ המלך מתייעץ עם סריסיו כיצד לפעול

____ ושתי מסרבת להגיע אל משתה המלך

____ המלך אחשוורוש ציווה להביא את ושתי לפני המלך בכתר מלכות

2. פתרו את התשבץ ותקבלו מאכל טעים לחג:

הגדרות

1. מלך פרס במגילת אסתר
2. עיר הבירה של פרס במגילה
3. בנו הצעיר של המן
4. מרעישים איתו כשקוראים את שמו של המן במגילה
5. מלך פרס שלט " _____ ועד כוש"
6. דודה של אסתר
7. מנהג טעים בחג (4, 5)

פרק ב'

תקציר

הצו לחיפוש מלכה חדשה (פס' א'-ד')

לאחר האירועים הנזכרים בפרק א' הזמן עבר וכעסו של המלך ירד. הוא נזכר בושתו ובכל מה שארע איתה ובמה שנגזר עליה "וְאֵת אֲשֶׁר נִגְזַר עָלֶיךָ" (א') על אף שלא כתוב במפורש מה נגזר עליה. נערי המלך ומשרתיו שרואים את צערו וחסרונו במלכה מציעים לו לבחור מלכה חדשה "יִבְקֹשׁוּ לְמֶלֶךְ נְעוּרֹת בְּתוּלוֹת טוֹבוֹת מִרְאָה... וְהַנְעִרָה אֲשֶׁר תִּיטֵב בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ תַּחַת וְשִׁתִּי" (בי-ד'). הדרך שבה תיבחר המלכה היא שהמלך יוציא כרוזים לכל מדינות מלכותו ויאספו אל העיר שושן כל הנערות הבתולות יפות המראה. אותן נערות יהיו בבית הנשים ואחראי בית הנשים הגא סריס המלך יביא להם חומרי טיפוח ופינוק. וכך לאחר שהן יהיו מטופחות ויפות ויראו כמלכות. המלך יבחר מבין כולן את זו שטובה בעיניו וישים אותה במקום ושתי למלכה. המלך מרוצה מהעצה וכך נעשה.

הבחירה באסתר (פס' ה'-י"ז)

באותו זמן איש יהודי בשם מרדכי גר בשושן הבירה שהוגלה בזמן גלות יהודה הראשונה עם המלך יהויכין [לפנה"ס] הוא אימץ את אסתר בת דודו כיוון שהייתה יתומה מאב ואם והתייחס אליה כבת "אִישׁ יְהוּדִי הָיָה בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה וְשֵׁמוֹ מְרֻדְכִי בֶן יָאִיר בֶּן שִׁמְעִי בֶן קִישׁ אִישׁ יְמִינִי", שהוא היה "אִמֹן אֶת הַדָּסָה הַיְאֵסְתֵר בַּת דָּדוֹ כִּי אֵין לָהּ אָב וְאָם" (ז').

כשהגיע הכרוז שהכריז על החוק החדש שכל הבנות הבתולות צריכות להיאסף לבית המלך, אסתר יוצאת עם כולן ונלקחת להרמון בית הנשים, שם הגי סריס המלך שומר על המקום ומביא לכל נערה ונערה כבקשתה.

כשאסתר מגיעה לבית הנשים היא מוצאת חן בעיני הגי והוא מביא לה שבע נערות שמתאימות וראויות לה וממהר להביא לה תמרוקים ומוצרי טיפוח ונותן לה יחס שונה ומועדף מלנשים האחרות בבית המלך.

לאורך כל זמן שהותה אסתר לא מספרת מהיכן היא ומי עמה ומולדתה כיוון שמרדכי ציווה עליה לא לומר.

מרדכי בכל יום מגיע לחצר המלך כדי לראות מה קורה עם אסתר. מה נעשה איתה ומה שלומה.

לאחר שנים עשר חודשים שנערה נמצאת בבית הנשים. בהן שישה חודשים היא טובלת בשמן המור ושישה חודשים בבשמים חדשים "שֵׁשָׁה חֳדָשִׁים בְּשָׂמֶן חֲדָשִׁים וְשֵׁשָׁה חֳדָשִׁים בְּבִשְׂמִים וּבְתַמְרוּקֵי הַנְּשִׂים" (י"ב), מגיע הזמן שבו היא צריכה להתייצב בפני המלך ואז כל מה שהיא רוצה ניתן לה כדי לבוא למלך. בערב היא הולכת אל המלך ובבוקר היא שבה אל בית הפילגשים, שם יש שומר אחר הנקרא שעשגז סריס המלך. לאחר שכבר הייתה עם המלך רק אם המלך מעוניין בה שוב הוא יקרא לה מבית הפילגשים.

כשמגיע תור אסתר להתייצב לפני המלך בניגוד לאחרות היא לא מבקשת דבר אלא עושה מה שהגי אומר לה ומוצאת חן בעיני כל רואיה. בחודש טבת היא מתייצבת לפני המלך. הוא אוהב אותה יותר מכל הנשים שהיה איתם ויותר מכל הנשים הבתולות שנמצאות עדיין בבית הנשים. המלך שם על ראשה כתר מלכות וממליך אותה במקום ושתי "וַיָּצֵאֶהָ הַמֶּלֶךְ אֶת אֶסְתֵּר מִכָּל הַנְּשִׂים וַתֵּשֶׂא חֵן וְחֶסֶד לְפָנָיו מִכָּל הַבְּתוּלוֹת וַיִּשָׂם כֶּתֶר מַלְכוּת בְּרֹאשָׁהּ וַיְמַלִּכָהּ תַּחַת וְשִׁתִּי" (י"ז).

לאחר הבחירה באסתר (פס' י"ח-כ')

כדי להדגיש את שמחתו, אחשוורוש עושה משתה גדול לכל שריו ועבדיו, נותן הנחה למדינות שתחת שלטונו ומחלק מתנות ביד רחבה "וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ מִשְׁתֵּה גְדוֹל לְכָל שָׂרָיו וְעַבְדָּיו אֶת מִשְׁתֵּה אֶסְתֵּר וְהַנְּחָה לַמְּדִינֹת עֲשֵׂה וַיִּתֵּן מִשָּׂאת כֶּנֶד הַמֶּלֶךְ" (י"ח). אסתר ממשיכה שלא לספר על מולדתה "אֵין אֶסְתֵּר מְגַדֶּת מוֹלַדְתָּהּ וְאֶת עַמָּהּ כִּי אֶשְׂרַח צְנָה עָלֶיהָ מְרַדְּכִי" (כ').

ניסיון הבגידה באחשוורוש (פס' כ"א-כ"ג)

באותם ימים מרדכי יושב בשער המלך והוא שומע את בקתו ותורש (סריסי המלך) מתכננים לפגוע במלך ולהמיתו. הוא מעביר את המסר לאסתר, אסתר מעבירה את המסר למלך לאחשוורוש והדבר נבדק כשהוא מוכח כנכון תולים את שניהם על העץ "וַיִּתְּלוּ שְׁנֵיהֶם עַל עֵץ" (כ"ג) ואת הסיפור כותבים בספר דברי הימים של המלך "וַיִּכְתֹּב בְּסֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ" (כ"ג).

פירושי מילים אסתר פרק ב':

תמרוקיהן – תמרוקים, מוצרי טיפוח לפנים ולגוף.

משאת – מתנה

כיד המלך – ביד רחבה

משחק כיתתי –

משימה אישית –

פרק ג'

תקציר

גדולת המן והסכסוך עם מרדכי (פס' א'-ו')

אחרי שמרדכי הציל את אחשוורוש והדבר נכתב בספר הזיכרונות של המלך מסופר לנו על כך שאחשוורוש העלה את המן בן אמדתה האגגי "גַּדְל הַמֶּלֶךְ אַחְשֵׁרוּשׁ אֶת הַמֶּן בֶּן הַמְּדֵתָא הָאֲגָגִי" (א) ושם אותו מעל כל השרים "וַיִּנְשָׂאֵהוּ וַיִּשֶׂם אֶת כְּסָאוֹ מֵעַל כָּל הַשָּׂרִים אֲשֶׁר אִתּוֹ". כל אנשי המקום היו משתחוים לו כי כך ציווה המלך חוץ ממרדכי "לא יִכְרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה" (ב). כששאלו את מרדכי מהי הסיבה שלא השתחווה להמן ענה להם שהוא יהודי ולכן אינו יכול להשתחוות. הלכו האנשים ועדכנו את המן ואם לפני כן הוא לא שם לב לכך שמרדכי לא משתחווה אליו עכשיו הוא חיפש את מרדכי וכשכולם השתחוו הוא שם לב לכך שהוא היחיד שלא משתחווה לו וכעס מאוד. הוא שומע מאיזה עם מגיע מרדכי ומחליט לא להשפיל את עצמו ולפגוע רק במרדכי על שלא מציית ולא משתחווה אליו אלא לפגוע בכל עם ישראל "וַיִּבְקֹשׂ הַמֶּן לְהַשְׁמִיד אֶת כָּל הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל מְלָכוֹת אַחְשֵׁרוּשׁ עִם מְרַדְכָּי" (ו).

הפור והגזירה (פס' ז'-י"א)

בחודש ניסן כשהמלך אחשוורוש מלך כבר 12 שנים הוא מפיל גורל מתי ישמיד את היהודים ויצא הגורל על י"ג באדר "בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן הוּא חֲדָשׁ נִיסָן בְּשֵׁנַת שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה לַמֶּלֶךְ אַחְשֵׁרוּשׁ הַפִּיל פּוּר הוּא הַגּוֹרֵל לְפָנָי הַמֶּן מִיּוֹם לַיּוֹם וּמִחֲדָשׁ לְחֲדָשׁ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵה הוּא חֲדָשׁ אֲדָר" (ז). המן הולך למלך אחשוורוש ואומר לו שיש עם אחד בממלכתו שמפוזר בכל העמים והדת שלו שונה מכל הדתות ואינו מקיים את הדת של המלך כך שלמלך אין שום צורך בהם והוא לא מרוויח מהם כלום. לכן משתלם לו להסכים להרוג אותם ובתמורה ירוויח מהמן 10000 כיכר כסף שהמן ישקול על ידי מומחים בתחום ויעביר לאוצרות המלך.

המלך שומע את הדברים ומיד מסיר את טבעתו כדי לתת להמן לעשות כרצונו ולחתום בחותם המלך בטבעתו. הוא מעדכן את המן שאת הכסף והעם הוא יכול לקחת ולעשות כרצונו איתם "הַכֶּסֶף נָתַן לָךְ וְהָעָם לַעֲשׂוֹת בּוֹ כַּטּוֹב בְּעֵינֶיךָ" (יא)..

הפצת הגזירה (פס' י"ב-ט"ו)

סופרי המלך נקראים אל המלך ומצווים לכתוב לכל מדינה ומדינה את הציווי של המלך ולבאר לפי שפתם את פירוש הכתב ולחתום בטבעת המלך כדי שיהיו מוכנים ויתכוננו ליום הזה "עַל מְדִינָה וּמְדִינָה וְאֶל שָׂרֵי עַם מְדִינָה וּמְדִינָה כְּכַתְּבָהּ וְעַם וְעַם כְּלִשׁוֹנָו" (יב). הציווי: ביום אחד בי"ג באדר יש להרוג ולאבד את כל היהודים מקטן ועד גדול ואת הרכוש שלהם הם יכולים לקחת לעצמם "לְהַשְׁמִיד לְהַרְגֹּ וּלְאַבֵּד אֶת כָּל הַיְּהוּדִים מִנְּעַר וְעַד זָקֵן טוֹף וְנָשִׁים בָּיּוֹם אֶחָד בְּשִׁלּוּשֵׁה עֶשְׂרֵה לְחֲדָשׁ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵה הוּא חֲדָשׁ אֲדָר וּשְׁלָלָם לְבוֹז" (יג).

שליחים נשלחים במהירות ובדחיפות להעביר את הספרים עם המסר לכל מדינה.

והמלך והמן ישבו בשמחה לשתות יין ואילו יהודי העיר היו במצב מבולבל ולא ידעו מה לעשות.

פירושי מילים אסתר פרק ג':

<p>הפחות – מושלים שיש בכל מדינה פתשגן הכתב – פתרון הכתב [ר' יוסף קרא] הרצים – אנשים שאחראים על העברה של מסרים במהירות. והעיר שושן נבוכה – יהודי העיר לא יודעים מה לעשות.</p>	<p>חמה - כעס גדול שמחמם את כל הגוף. ויבז – בזיון, השפלה פור – גורל גנזי המלך – המקום שנמצאים בו אוצרות המלך [מלשון גנז=מוחבא] אחשדרפני המלך – שרים הממונים על צווי חוקי המלך בכל מדינה</p>
---	---

תפזורת – מצאו את הדמויות

א	ל	פ	ו	א	ר	נ	ת	ז	ב	ק	ד	כ	ס	כ	ר	כ	ז
ב	י	ע	כ	ג	ד	ק	ש	מ	ת	צ	נ	ה	ב	ז	ס	ה	ב
ג	ח	ל	א	ג	ז	י	ת	ש	ו	ר	ו	ש	ח	א	כ	ש	ג
ת	פ	ס	ב	ש	ד	ש	ו	ש	ק	ס	נ	ש	כ	ט	ה	נ	ת
א	ת	ק	פ	ז	ח	ג	ת	מ	ש	מ	ב	ר	ר	ו	מ	מ	א
ר	ו	ו	ו	ס	ק	ר	ק	ח	ד	ג	ו	ב	ש	ר	ד	י	ע
ט	ר	א	ט	ב	א	ק	ב	פ	כ	א	כ	ה	נ	ע	ת	ע	ע
א	ק	א	ר	ר	ר	ר	ל	ו	נ	ע	ד	ע	א	ח	א	ה	י
ה	ס	ק	ק	ת	כ	ט	ח	ס	נ	כ	נ	ש	ג	ט	י	ג	כ
כ	ג	ג	ב	ז	ת	א	ר	צ	מ	א	צ	ט	ב	ג	ע	א	כ
א	ב	י	ח	י	ל	מ	א	ת	ה	ח	ר	ו	א	ע	ט	פ	ר
ג	ש	ז	ז	ה	נ	א	ו	ר	ג	ר	ב	נ	ת	ע	נ	ח	י
י	ז	ט	פ	ל	כ	ל	ד	ש	ח	ה	ש	ל	מ	פ	י	כ	כ
נ	ש	ג	ג	כ	ו	ע	ח	י	ש	ד	ר	כ	ד	ע	נ	ז	ס
מ	ע	ק	ש	ק	מ	ח	ל	ש	ל	פ	ת	ו	א	י	י	מ	מ
ו	ח	ח	ג	ע	מ	ש	ד	ט	ס	ה	נ	צ	ה	ת	ר	מ	מ
ה	ח	פ	כ	ב	ש	מ	ע	י	כ	ד	ר	מ	מ	צ	ת	ת	ה
מ	א	ר	ו	ט	ש	י	א	י	ר	ו	א	א	ז	ד	ב	ס	ש

אחשורוש, ושתי, מהומן, בזתא, חרבונא, בגתא, אבגתא, זתר, כרכס, כרשנא,
 שתר, מרדכי, יאיר, שמעי, קיש, יכניה, נבוכדנצר, אסתר, הגי, שעשגז, אביחיל,
 בזתן, תרש, המן, המדתא.

פרק ד'

תקציר

הפרק בנוי במבנה של דו שיח המתקיים בין מרדכי לאסתר בעקבות הגזירה להשמדת היהודים. מכיוון שאסתר בארמון ומרדכי מחוץ לו, הדו שיח נערך באמצעות מתווך.

קריאת האבל והתמיהה של אסתר (פס' א'-ג')

מרדכי שידע על שנעשה קרע את בגדיו ולבש בגדי אבלות "וַיִּצְאָ בְּתוֹךְ הָעִיר וַיִּזְעַק וַיַּעֲקֹה גְדוּלָה וּמְרָה" (א), ואפילו הוא הגיע כך עד לפני שער המלך על אף שאסור היה להגיע בצורה כזו לשער המלך מכיוון שזה מראה על זלזול במלך "אֵין לְבוֹא אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ בְּלְבוּשׁ שָׂק" (ב). כמו מרדכי, כך גם היהודים ששומעים על הגזירה - נוהגים באבלות "אֲבָל גְּדוּל לַיהוּדִים וְצוּם וּבְכִי וּמִסָּפַד שֶׁק וְאִפְרָ יֵצַע לְרַבִּים" (ג). אסתר שלא שמעה על הגזירה שלחה למרדכי בגדים ולהסיר ממנו את בגדי האבלות, אך הוא סירב. לאחר מכן היא שולחת את התך שיברר עם מרדכי "מַה זֶה וְעַל מַה זֶה" (ה).

תשובת מרדכי והצעתו (פס' ו'-ט')

התך יוצא אל מרדכי, וזה מספר לו את מה שאירע. מרדכי מציע שאסתר תיגש אל המלך "לְהִתְחַנֵּן לוֹ וּלְבַקֵּשׁ מִלְפָּנָיו עַל עַמָּה" (ח). התך מעביר את הדברים לאסתר.

ההסתייגות של אסתר (פס' י'-י"ב)

אסתר מסתייגת בנימוק שאי אפשר לגשת סתם כך אל המלך "כִּל עֲבָדֵי הַמֶּלֶךְ וְעַם מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ יִדְעִים אֲשֶׁר כָּל אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יָבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ אֶל הַחֲצַר הַפְּנִימִית אֲשֶׁר לֹא יִקְרָא אַחַת דָּתוֹ לְהִמִּית לְבַד מֵאֲשֶׁר יוֹשִׁיט לוֹ הַמֶּלֶךְ אֶת שַׂרְבִּיט הַזֶּהָב" (יא), והיא לא נקראה אל המלך במשך שלושים יום. התך מעביר את הדברים למרדכי.

ההתעקשות של מרדכי (פס' י"ג-י"ד)

מרדכי מתעקש ומוסר לאסתר שהיא הפתרון למצב של היהודים בממלכה: "כִּי אִם הִחַרְשׁ תִּחְרִישִׁי בְּעַת הַזֹּאת רִוַח וְהִצְלָה יַעֲמוּד לַיהוּדִים מִמְּקוֹם אַחַר וְאֶת וּבֵית אֲבִיךָ תִּאבְדוּ וּמִי יוֹדֵעַ אִם לְעַת כְּזֹאת הִגְעַת לְמַלְכוּת" (יד).

הבקשה של אסתר (פס' ט"ו-י"ז)

אסתר שומעת את דברי מרדכי ומבקשת שכל היהודים הנמצאים בשושן יצומו במשך שלושה ימים ולאחר מכן היא תיגש אל המלך "וְכֹכְאֲשֶׁר אֲבַדְתִּי אֲבַדְתִּי" (טז). מרדכי קיבל את דברי אסתר ועשה כן: "וַיַּעֲבֹר מֶרְדֳּכָי וַיַּעַשׂ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוְּתָה עָלָיו אֶסְתֵּר" (יז).

ענו על השאלות הבאות:

1. א. סמנו את כל הפעלים המלמדים על פעולותיו של מרדכי לאור הבהלה שאחזה בו:

”וּמְרַדְּכִי יָדַע אֶת כָּל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה וַיִּקְרַע מְרַדְּכִי אֶת בְּגָדָיו וַיִּלְבֹּשׁ שָׂק וַאֲפֹר וַיֵּצֵא בְּתוֹךְ הָעִיר וַיִּזְעַק זָעָקָה גְדֹלָה וּמְרָה. ב וַיָּבֹא עַד לִפְנֵי שַׁעַר הַמֶּלֶךְ כִּי אֵין לָבֹא אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ בְּלְבוּשׁ שָׂק.” (פס' א)

ב. סמנו את כל הפעלים המלמדים על פעולותיה של אסתר בתגובה להתנהלותו של מרדכי:

”וּתְבוּאִינָה [וּתְבוּאָנָה] נַעֲרוֹת אֶסְתֵּר וְסָרִיסֶיהָ וַיִּגִּידוּ לָהּ וַתַּחֲלֹחַל הַמֶּלֶכָה מְאֹד וַתִּשְׁלַח בְּגָדִים

לְהַלְבִּישׁ אֶת מְרַדְּכִי וּלְהַסִּיר שָׂקוֹ מֵעַלָיו וְלֹא קָבַל. ה וַתִּקְרָא אֶסְתֵּר לְהַתִּיד מִסָּרִיסֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר

הָעֵמִיד לִפְנֵיהָ וַתִּצְוֶהוּ עַל מְרַדְּכִי לְדַעַת מַה זֶה וְעַל מַה זֶה.” (פס' ד'-ה')

שלל הפעולות של מרדכי ושל אסתר שסימנתם, מלמדות על ההתרגשות/ בהלה/ תכונה/ פחד/ חשש שאחזו את אסתר ומרדכי בשמוע הפור שהוטל נגד היהודים. השיטה של הסיפור המקראי לגרום לנו להבין כי הדמויות מתרגשות מאוד מהנעשה היא שימוש בריבוי פעלים. אם דמות עושה הרבה פעילות בעת ובעונה אחת, כנראה שמהו משמעותי התרחש.

2. ניתן לראות מהקריאה בפרק שאסתר הופכת מדמות פסיבית לדמות פעילה ופועלת.

בססו דעה זו על הכתוב והסבירו דעה זו.

פרק ה'

תקציר

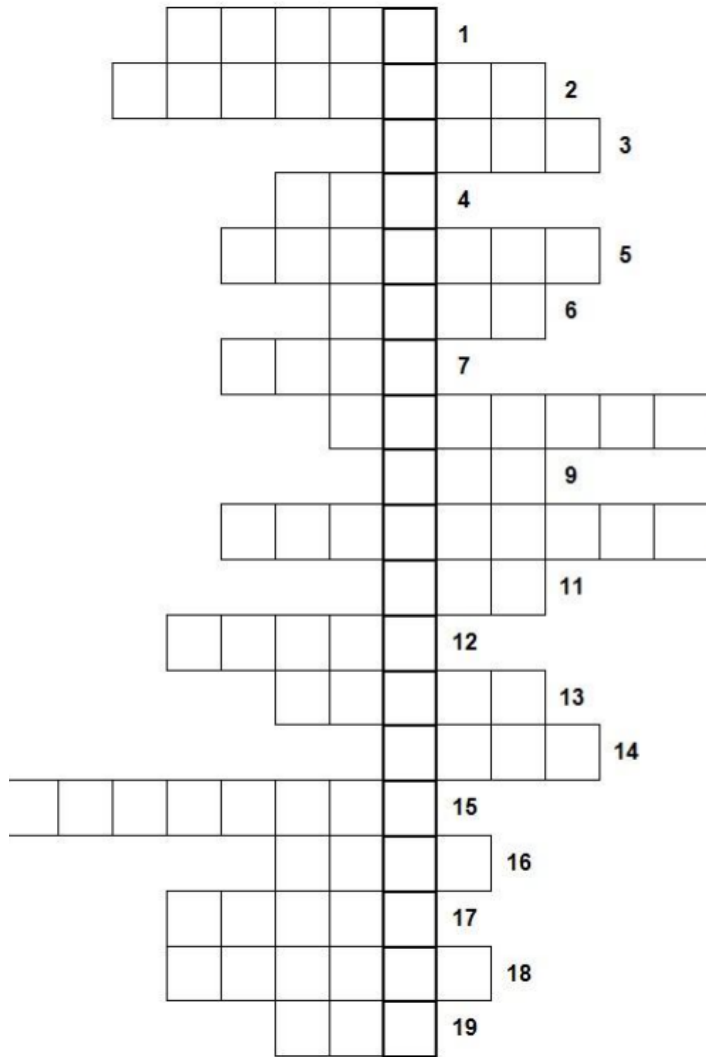
המשתה הראשון (פס' א'-ח')

לאחר ימי הצום והתפילות אסתר ביום השלישי מחליפה לבגדי מלכות והולכת לבית המלך לחצר הפנימית "וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מְלָכוּת וַתַּעֲמֹד בַּחֲצַר בֵּית הַמֶּלֶךְ הַפְּנִימִית נֹכַח בֵּית הַמֶּלֶךְ" (א). אחשוורוש שיושב בכסאו באותה השעה רואה את אסתר והיא מוצאת חן בעיניו והוא מושיט לה את שרביט הזהב. אסתר מתקרבת ונוגעת בראש השרביט ואחשוורוש שואל אותה לבקשתה ומתחייב לתת לה עד חצי המלכות "מַה לָּךְ אֶסְתֵּר הַמְּלִכָּה וּמַה בְּקִשְׁתְּךָ עַד חֲצֵי הַמְּלָכוּת וַיִּנְתֵּן לָּהּ" (ג). אסתר מבקשת מאחשוורוש לבוא בערב עם המן אל משתה היין שהכינה לכבודו ושם תבקש את בקשתה. המלך מעדכן את המן להגיע למשתה אסתר והם מגיעים אל המשתה והמלך שואל שוב את אסתר מה בקשתה והיא מבקשת ממנו לבוא שוב אל משתה היין שתעשה לכבודו מחר ואז תענה לו.

המן אחרי המשתה (פס' ט'-י"ד)

המן יוצא מהמשתה שמח ומרוצה על כך שאסתר הזמינה אותו פעמיים אך כשהוא רואה את מרדכי שלא קם לפניו הוא מתעצבן מאוד אך מחזיק את עצמו ומתאפק. כשהוא מגיע לביתו הוא מספר למשפחתו על כמה מעמדו גדל על ידי המלך והמלכה "אֶת כְּבוֹד עֲשָׂרוּ וְרַב בָּנָיו וְאֵת כָּל אֲשֶׁר גָּדְלוּ הֶמְלָךְ וְאֵת אֲשֶׁר נִשְׂאוֹ עַל הַשָּׂרִים וְעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ" (יא) ועדיין הוא לא מצליח להנות כשרואה את מרדכי שלא משתחוה לפניו "וְכָל זֶה אֵינְנוּ שׂוֹה לִי בְּכָל עֵת אֲשֶׁר אֲנִי רֹאֶה אֶת מְרֹדְכֵי הַיְּהוּדִי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ" (יג). זרש אשתו ואוהביו מציעים לו לבקש שיעשו עץ גבוה 50 אמה ויתלו שם את מרדכי עליו וכך הוא יוכל להנות ממשתה המלך בשמחה שלמה.

פתרו נכון את התשבץ ותקבלו פתגם מתאים לחג:

1. דודה של אסתר המלכה
2. מלך פרס בסיפור מגילת אסתר
3. עימו מרעישים בזמן הקראת המגילה
4. המלך אחשוורוש מלך מהודו ועד...
5. מאכל שנהוג לאכול בפורים
6. שמה העברי של אסתר המלכה
7. היא הצילה את העם היהודי מהמן הרשע
8. תהלוכה היתולית הנהוגה בחג
9. החודש בו חל חג פורים
10. מנהג בפורים בו נותנים מתנות האחד לשני
11. הוא הוטל להכריע את מועד השמדת העם היהודי
12. ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ.....
13. אביזר ששמים על הפנים כשמתחפשים
14. דמות מצחיקה ותחפושת המזוהה עם החג
15. הם זממו להרוג את אחשוורוש
16. אשתו הראשונה של אחשוורוש
17. אותה קוראים בחג פורים
18. אותה לובשים בחג פורים
19. הוא הרשע שרצה להשמיד את העם היהודי

מה הפתגם שקבלתם?